

24 май — ден
на славянската
писменост и
култура

Кое то не си
обяснил с дума,
няма да обясниш
и с тояга

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ ПРАЗНИЧНА СЪЛЗА

Върви народът възродени,
но накъде — сам Господ знай:
изтича като кръв от вени
от своя свиден бащин край...

И днес безпътица го води
далеч от родната страна —
не както Кирил и Методий —
в сърцата с мисия една;

не както наште възрожденци —
със цел да се завърнат пак,
а като клети чуждоземци,
прогонени от глад и мрак...

Народът ни не е от вчера
с еднопосочен, спял билет...
И кой му е дотолкоз верен —
да иска подвизи безчет?...

Навън изтича кръв и мозък,
душите ни изтичат там...
Децата ни се хранят с проза,
родителите — с гняв и срам!...

България ни е в сърцата —
където да сме по света.
Но със цената на сълзата
възвръщаме ли ѝ кръвта?...

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

КАКВО Е ДА СПЕЧЕЛИШ „ИКАР“

„Щастлив съм, че получих тази награда, защото тя гъделичка естественото самочувствие на артиста. Нейната себестойност се увеличава и от факта, че бях номиниран в най-високата категория на ИКАР-ите, заедно с такива добри актьори като Юрий Ангелов и Малин Кръстев, с когото отдавна сме приятели“, каза след завръщането си във Варна носителът на ИКАР 2012 за главна мъжка роля **Стоян Радев**. „Много ми беше приятно да получа отличието от носителката на ИКАР

ДАНКА СТОЯНОВА

БЪЛГАРСКИЯТ ВЕЛИКДЕН

На 3-ти април се навършиха 151 години от извоюването от българския народ на самостоятелна българска църква, а на 28 февруари - 142 години от възстановяването на самостоятелната българска екзархия.

Днес, когато в българското общество се чувства огромен дефицит от национални идеали и ценности, когато общественят морал е в криза, повече от необходимо е да се обърнем към най-значителните прояви на българския национален дух, който в мрачните години на историческото ни минало е доказал на какво е способен българският народ, когато зад националните идеи застават и действат заедно и решително всички слоеве на българското общество.

3-ти април 1860 г. е една от най-знаменателните дати в българската история, дата на възраждането на българската нация - българския

Великден. Не случайно е избран този ден, денят на възкресението на Исус Христос, който става ден на възкресението на българската нация. Нека си припомним как се стига до тази изключителна победа на българския национален дух. На 3-ти април, под тържествения звън на камбаните на българската църква в Цариград, при масовото стичане на българите в църквата и около нея, когато дошъл редът да се спомене името на патриарха като върховен глава на Вселенската църква, Иларион Макриополски по искане на събралия се народ вместо името на патриарха, споменал името на султана, както правели ръководителите на независимите църкви. Така пред очите на цяла Европа и на Високата порта българският народ публично скъсва с Патриаршията. Начинът за пости-

На стр. 16

КРАСИМИР МАШЕВ

ДИМИТЪР ВАНГЕЛОВ — ПЕВЕЦ ОТ ГОЛЯМА ЕВРОПЕЙСКА КЛАСА

Лирико-драматичният тенор Петър Райчев, роден през 1886 г. във Варна, разнася певческата слава на България на сцените в Петроград, Берлин, Париж, Виена, Будапеща, Загреб и къде ли не в оперните театри на Европа. Неговото име носи една уличка в централната част на Варна. Изключително популярен певец, той прави успешни изяви в „Кармен“, „Бохеми“, „Евгений Онегин“, „Дама пика“ и др. Големият му певчески талант навсякъде е оценяван високо и винаги е бил посрещан и изпращан с продължителни аплодисменти и бурни овации.

Но тук думата не е за него, а за един друг голям оперен певец, който също е роден във Варна, но за съжа-

ление името му е почти неизвестно за редица поколения ценители и ревностни почитатели на оперното изкуство, защото отдавна е потънало в забвение. Щастливата случайност ме срещна с неговия син, който, изпаднал в крайна нужда, разпродаваше на безценица ценни фамилни реликви и нехайно беше започнал да разпилва семейния архив. От него успях да „спася“ и съхраня от паметта на миналото само една тетрадка със записки на баща му, няколко много стари и безценни семейни фотографии, афиши и отзиви в различни наши и чуждестранни вестници за изяви на баща му.

На стр. 3

Мария Василиева - Нестинарки

ДНЕС. Приложение: Откъс от неиздадената книга „Дунав се влива в Черно море. Книга за Атанас Липчев“

I – IV стр. (в средата на броя)

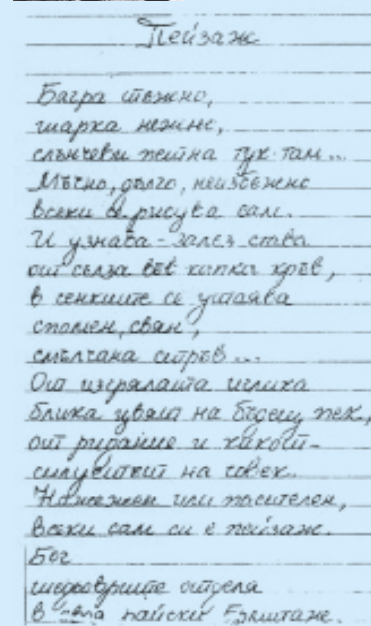
АНТОЛОГИЯ „МАНУСКРИПТ – КИЛ“

МАЯ ДЪЛГЪЧЕВА

ПЕЙЗАЖ

Багра тъжно,
шарка нежно,
слънчеви петна тук-там...
Мъчно, дълго, неизбежно
всеки се рисува сам.
И узнава — залез става
от сълза във капка кръв,
в сенките се утаява
спомен, сван,
смълчана стръв...
От изгрялата иглика
блика цвят от бъдещ пек,
от ридание и кикот —
силуетът на човек.
Нажежен или пастелен,
всеки сам си е пейзаж.
Бог
шедьоврите отделя
в своя райски Ермитаж.

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

КАКВО Е ДА СПЕЧЕЛИШ „ИКАР“

От стр. 1

Bridge, е много ефективна, разказва театър-майсторът **Спас Спасов**. В изработката се включиха всички наши технически служби – дърводелците работиха цяла седмица по дървената част, два дни отне само монтирането на стоманените въжета. Задвижването със сценична механизация и обслужването на въртящия се кръг изискваше също своите репетиции. Човекът, който върти кръга, всъщност е действащо лице и трябва да знае не само как, но и кога, в кой момент от спектакъла, на какво разстояние да премести моста. Движението на моста трябва да се синхронизира и с осветлението, което в „Ричард III“ има специална роля. Трудности не липсваха, но с режисьор като проф. Пламен Марков, който знае точно какво иска, се работи лесно.

„Грите награди ИКАР 2012 са изключително събитие за Драматичен театър „Стоян Бъчваров“, още повече че подобно признание не се дава често на извънстоличен театър. Признанието за мен означава още, че не сме се поддали на субпродукциите и театралната комерсиализация“, уточнява новият артистичен директор на театъра **Веселина Михалкова**. „Радвам се, че освен с персоналните награди за Стоян Радев и Калин Николов, нашият екип е отличен и за майсторско техническо осъществяване. Високата оценка ИКАР е за всички наши ателиета и обслужващ персонал, без които спектакълът Ричард III нямаше да изглежда по същия начин.“

В СДРУЖЕНИЕТО НА ПИСАТЕЛИТЕ ПРЕЗ МАЙ

Предвид наситената културна програма в морската ни столица през май, Сдружението на писателите – Варна, е съобщило предвидените четири творчески прояви в Дома на писателя с датите, на които има събития в рамките на Майския салон на изкуствата и на Дни на изкуствата „Струни и думи“.

На 4 май в Галерия „Арт Маркони“ гостува проф. Сава Василев от Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“. Литературният критик Ангел Дюлгеров представи 3 нови негови книги – „Варвело“, „Арбанашките махали“ и „Непокорният Лука“.

На 8 май, вторник, от 18:00 часа, бе поетическата вечер, посветена на Алексей Филимонов. Поетът Алексей Филимонов е завеждащ отдел „Поетия“ на сп. „Аврора“ в Санкт Петербург. Представи го поетът бард Владимир Стоянов. (В рамките на Дни на изкуствата „Струни и думи“, в които Сдружението на писателите е съорганизатор.)

Вечерта на 18 май бе посветена на цялостното творчество на поета и белетриста Атанас Мочуров. Слово за писателя прочете Ангел Дюлгеров.

На 25 май, петък, също от 18:00 часа е предвидена вечер, посветена на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. Свои творби ще четат членове на сдружението.

СЪПРИЧАСТНОСТ КЪМ КУЛТУРНИЯ ЖИВОТ ВЪВ ВАРНА ПРЕЗ МАЙ

Сдружението на писателите е съпричастно и към всички прояви, заложили в програмата на Майския

салон на изкуствата, организиран от ОБЩИНА ВАРНА, СБП – ВАРНА, РАДИО ВАРНА, ДЪРЖАВЕН АРХИВ – ВАРНА, ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО – ВАРНА, ДУХОВНО-ПРОСВЕТЕН ЦЕНТЪР „СВ. АРХ. МИХАИЛ“, с покровителството на кмета на Варна г-н Кирил Йорданов и с благословията на Негово Високопреосвещенство Варненския и Великопреславски Митрополит д-р Кирил. Творците от Сдружението на писателите – Варна, благодарят на организаторите за това, че в Майския салон на изкуствата е засвидетелствано подобаващо уважение към паметта на техния доскорошен председател – талантливия писател Атанас Липчев. За него ще си спомнят онези, които пристъпат на 27 май от 11:00 часа в Регионалния исторически музей, зала „Одесос“, бул. „Мария Луиза“ №41. В майския салон на изкуствата е включена и вечер с творчеството на емблематичния варненски сатирик Турхан Расиев – на 29 май от 18:00 часа в Концертно студио, Радио Варна, по повод 70-годишнината му.

Като съорганизатор Сдружението на писателите – Варна, обявява програмата на ДНИ НА ИЗКУСТВАТА „СТРУНИ И ДУМИ“ – ВАРНА 2012, организирани от Общество за приятелство с народите на Русия, Украйна, Беларус и ОНД, Институт за стимулиране на икономиката, Тракийско дружество „Капитан Петко Войвода“, Сдружение на писателите – Варна, „Кръгът на барда“ – Бургас. Културен мост Варна – Бургас – Москва – Санкт-Петербург.

30 април – „Иномерия“ – изложба – живопис и графика на засл. художник, проф. Леонид Феодор – засл. деятел на изкуствата на Руската Федерация, член-кореспондент на Международната академия за култура и изкуства, вицепрезидент на Международната асоциация „Изкуство на народите по света“, създател и ръководител на Музея по митология, история и култура на Русия.

Галерия „Арт Маркони“, Куратори на изложбата – Ваня Маркова и Владимир Стоянов.

Музикални изпълнения – Владимир Стоянов.

8 май – Поетическа вечер на Андрей Филимонов

Сдружение на писателите – ул. „Крале Марко“ 11,

9 май – „Денят на победата или Денят на Европа и нейните покровители Св.Св. Кирил и Методий“ - музикално-поетична вечер с участието на Алексей Филимонов, Христо Граматиков / председател на „Кръгът на барда“ - гр. Бургас/, Владимир Стоянов.

Тракийско дружество „Кап. Петко Войвода“,

10 май – „Сиреневая гроза“ – музикално-поетична вечер с участието на Алексей Филимонов, Христо Граматиков и Владимир Стоянов.

Генерално консулство на Руската Федерация във Варна,

11 май – „Колкото глътка живот“ – поетично-музикална композиция на Алексей Филимонов и Владимир Стоянов,

Бургас, Представяне на авторите и водещ – Христо Граматиков.

22 май – „При жизни меня любите“ – авторски бардов рецитал с православна тематика на Лидия Анискович от Москва – бард, поет, белетрист, изследовател на културното наследство на сем. Цветаеви Клуб „Православен бард“.

Духовно-просветен център „Св. Арахангел Михаил“,

25 май – Поетично-музикална вечер на Лидия Анискович, к.к. Свети Влас,

30 май – „Наше братство не

изменно“ – музикално-поетична вечер на Лидия Анискович и Владимир Стоянов.

Сдружение на писателите – ул. „Крале Марко“ 11,

31 май – „А каждому русскому снится Россия“ – музикално-поетична вечер на Лидия Анискович.

Генерално консулство на Руската Федерация във Варна, 18:00 часа.

Представянето на всички вторите и превод на произведенията им в ДНИТЕ НА ИЗКУСТВАТА „СТРУНИ И ДУМИ“ – Владимир Стоянов

СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ - ВАРНА

ИЗ ВАРНЕНСКИТЕ ГАЛЕРИИ ПРЕЗ МАЙ

СЕВДА ДРАГНЕВА ИЗПОВЯДВА МЕЧТИ И СТРЕМЕЖИ В „АРТ МАРКОНИ“

Срещата между личности, търсещи, откриващи и чакащи красивото и доброто да повдигат и в битиен план завесата към житейска светлина се състои.

Мястото е галерия „Арт Маркони“.

Художничката Севда Драгнева и Ваня Маркова, която съчетава в себе си доста умения, свързани с магията да създава паралелни пространства за изява на извисеност, подаряват мечти. „Акварелно“ разкрива посланието на Севда. То е обичайно за нея – нежност, ефирност в рисунка, оптимизъм от цветовете, надежда от темите. И зрителият разбира – от 20 работи, експонирани в светлината на пространството на „Арт Маркони“,

акцент е малкият цикъл акварели „За да се върна пак“. В него е Венеция. Градът на художничката. Но и неин стремеж. И ето, че едно пътуване до мястото, където балконите преливат от цветя, къщите сияят, гълъбите оживяват в рамкираното пространство, става съпреживяване и за зрителя. За Севда всяка среща с красотата, създадена от Бог или от човек, е повод да изпълни творческата й фантазия с нови идеи. Тя запомня видяното, а после го предава на другите чрез езика на живописата. Акварелът за нея е истинската поезия, чрез нея се изразява женствеността.

Но не само Венеция радва в експозицията.

Драгнева е позната и известна с неговотримата си находчивост да свързва природни дадености с човешко творчество. Морски пейзажи, дърво, открито на пясъка, рапани, „обрулени“ от собственатото си съществуване, връщат към предишни авторски експозиции на художничката. В тях почеркът ѝ остава неповторим.

И в цветята. Малка серия, скрила уханието сред приглушени, но ясно

говореци краски, до-разкриват търсенията на женската чувствителност. Тя се явява и в абстрактните композиции. В тях дървото и рисункът се вплитат и показват естеството – човекът създава, пресъздава и сътворява онзи необясним, но и неповторим кръговрат между Всемира и Себе си.

ХРИСТО ВЕКОВ ФОКУСИРА ВРЕМЕТО В „ГЕОРГИ ВЕЛЧЕВ“

В Художествения музей „Георги Велчев“ по традиция на девето число от месец май бе открита нова експозиция. Свои платна подреди един от доайените на живописата във Варна Христо Веков. Изложбата е 13-та, самостоятелна за Веков. Платната са 32.

Времето е препускащо. От 1976 г. до 2010 г. Веков разкрива пристрастията си. А те са и познати, и непознати. От „Обгорени стърнища“ през 1976 г. до „Зима край морето“ – 2010 г., авторът преминава през „Пробуждане“, „Пролетта дойде“, „Посвещение на мама“, „Вдъхновение“...

Христо Веков, уважаван и обичан от съвременниците си, което те показаха на откриването на експозицията, пази онази хармония, която по негови тайни канали предава чрез рисунъка си десетилетия. Яркостта, наситеността, категоричността на цветовете, линии, форми до днес остават запазена марка за художника, създал фамилия от творци. На моменти абстрактен,

в други – конкретен, художникът е вдъхновяващ пример за жизненост и ненакърнимост. Годиците се оказват подвластни на енергията, когато тя е чиста и необвързана с конюнктурата. Създаването извира от ръцете, вдъхновени от идеите, подклаждани от философията на видимото. И се оказва, по-скоро – доказва от Веков, че човек наистина е във времето, актуален и истински, когато самият той позволи на миговете да остават в него, за да може да работи, преминавайки през „Чужди морета“, „Спомени от Алжир“, „В зелена хармония“.

Много са участията му в международни изложения в Русия, Полша, ГДР, Финландия, Румъния, Унгария, Алжир, Мароко, Тунис, Нигерия, САЩ и др. Неговите деца – син и дъщеря, също са художници. И двете му внуци продължават семейната традиция да рисуват.

Открита на 9 май, сборната изложба „Живопис“ на Христо Веков в Художествения музей „Георги Велчев“ ще продължи до 6 юни.

УНИКАЛЕН ФЕСТИВАЛ ОТКРИ ПРОСТРАНСТВА ЗА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

„Contempo 2012“, фестивалът за съвременно изкуство за млади автори, за пети път разтърси Варна. В продължение на пет дни градът даде пространство за изява на артисти,

професионалисти и колекционери. В 17 локации се разразиха 20 събития, предизвикани от 60 творци. Дебютно се разкри и едно ново арт пространство Темпорари Спейс. Изваден от времето и лишен от досегашната си функция, едно делово пространство се изпълни с видеоинсталацията „Здравей, свят“. Кураторският проект на Рене Беекман обединява творческите търсения на първите дипломанти от специалността „Дигитални изкуства“ в НХА, а селекцията на Адриен Тьорек представи новата вълна в унгарския видеоарт.

Свои дебютни соло проекти показаха Биляна Рубинова, Лиана Димитрова, Милица Димитрова и Роберт Кройцингер и други, свързващи България, Европа, Америка. От София за festa дойдоха Димитър Солаков, Калоян и Борис Праматарови, Лилия Поборникова и Павлина Чакърлова. Специално за фестивала се подготвиха и млади ентузиастични от Велико Търново, Добричко. Италианката Кристина Ларока разкри своята гледна точка за хората от източния блок след пътуване в България, а стрийт артистът Фарс показа консумирането като белег на нашето време. Гост-кураторът Мария Василева с проекта си „Муз.темпо“, специално създаден за фестивала, разглежда аспекти на институционалното колекциониране, базирайки се на практиката на Софийската градска галерия.

В редове не може да се изрази, да се изброи случилото се. Но с едно слово може да се каже истината. Доброволчество. Свързва

ли се то с изкуството, с младите таланти, с изкуството през 21 век?

Варненският, единствен по рода си фест за млади автори, го доказва.

Уважен от международната културна общественост, буквално „на мускули“, без „финкийска“ подкрепа, но с любов, вдъхновение и доброволно себеподдаване, галеристката Дора Дончева гради заедно със съмишленици бъдеще за бъдещето.

Contempo е създаден по идея на художничката Рая Георгиева (1978-2009) и се организира от фондация „Рая Георгиева“. Contempo 2012 се реализира с партньорството на Сдружение за международен културен мениджмънт „Морско синьо“, Радио Варна, Отдел „Изкуство“ на РБ „П.Славейков“, галерия „Графит“, галерия „Буларт“, галерия „Юка“, галерия „Архис“, галерия „Осем“, галерия „Хармония“, галерията на Ева, галерия „Тереза“, Темпорари Спейс, Сталкер студио, мюзик кафе Look, Йо Хо-хостел, Артин вижън, комплекс Хоризонт, creative crew - ивент мениджмънт агенция, асоциация „За теб“, хотел Цитиус, журналисти и културни активисти. Партньори на Contempo по организацията на модула „Колекционери“ са виенската галерия „Кнол“ и бизнес агенция Депарчър /Австрия/.

Провежда се от 2009, като предишните издания на фестивала са били посетени от над 12 000 души.

ТАТИНА МЛАДЕНОВА

УТОЧНЕНИЕ

В брой 1 от тази година на в. „КИЛ“ на стр. 9 в рубриката „Книгопис“ стихосбирката на Радостина Драгоева „Смисъл в съзата“ е представена с бележка от Панко Анчев. Всъщност, Панко Анчев е редактор на книгата, а бележката е част от предговора към тази книга от Милена Белчева. Редакцията се извинява на тримата автори за допуснатата грешка.

ДИМИТЪР ВАНГЕЛОВ – ПЕВЕЦ ОТ ГОЛЯМА ЕВРОПЕЙСКА КЛАСА

От стр. 1
Начаса ги предадох на Държавен архив – Варна.

Името на този незаслужено забравен голям оперен певец е **Димитър Ан. Вангелов**. Още като дете се отдава изцяло на музиката. Взема последователно уроци по цигулка, пиано, флейта и обой и заради това са го наричали „малкият музикален енциклопедист“. С детска всеотдайност и радост участва в представленията на детска оперетка, ръководена от именития български композитор маестро Георги Атанасов.

През 1920 г. Вангелов заминава да учи пеене във Виена – столицата на валса и музикална Европа. Отначало взема уроци при музикалния педагог проф. Брил, но остава неудовлетворен, тъй като е много амбициозен и изцяло отдаден на избраното поприще. И намира пристан в по-голямата певческа школа на прочутия по онова време музикален педагог проф. Раниери. Само година по-късно постъпва в оперния отдел на Виенската консерватория, където продължава да учи оперно пеене при проф. Раниери и драматично изкуство при проф. Марковски.

Димитър Вангелов завършва консерваторията през 1927 година и неговият първи самостоятелен концерт е в австрийската столица. Безпощадната виенска оперна критика дава ласкави оценки за изявата на младия певец и неговия силен и подлежащ на голямо развитие глас с рядко красив тембър, и отбелязва лаконично: „Един културен и фин млад певец“. Изявите на българина са събгтствани с безспорни успехи. И той започва да пее и по виенското радио, където е желан и често канен гост. От една по чудо оцеляла съботна програма на Радио Виена научаваме за изпълненията на младия оперен певец Димитър Вангелов: „Глинка – Ария от операта „Живот за царя“, Рахманинов – „Бог възкръсна“, Кьопенан – „Когато кралят тръгна на война“, балада“ и пр. Австрийските вестници са повече от благосклонни към певческия талант на българина: „Във фестивалната зала на Индустриалната палата има кратка изява млдият български бас Д. Вангелов. Един свеж, подлежащ все още на развитие, но и днес вече изключително зрял за концерти глас, с особено красиво звучене във височините. Изпълнението на различни оперни арии, въпреки съобразеното с концерта стилизиране, показва един силен драматичен талант.“

Виена разкрива пред младия певец бляскава перспектива. Неговите концерти са очаквани и огласявани с големи плакатни букви на огромни афиши. Въпреки тези успехи и голямата си популярност и слава, Вангелов се завръща в България, измъчван от носталгия по родната страна. И през 1930 година той пристига на право във Варна, където вече е създадена опера, която подготвя своето първо представление. Вангелов е посрещнат с радост и получава големи обещания, които се оказват изцяло празни от съдържание. И той е принуден цели две години да живее в мизерия. Тъй като поради бюрократични пречки е нямало как да бъде назначен на работа във Варненската опера, младият певец е устроен като надничар в пожарната команда, откъдето е получавал мизерен хононар. По-късно е назначен в курортно бюро като преводач. През деня – на работа, а вечер – на сцената. Вангелов с успех изпълнява ролите на Ос-

ман бег в „Цвета“ и Дон Базилио в „Севилския бръснар“. С последната роля той дебютира в Народната опера в столицата. Ангажирането му в нея обаче не е безпроблемно. В Народната опера той е в продължение на осем години и получава роли в над 25 опери, като е бил предпочитан да се превъплъщава в ярко изразени драматични образи.

През 1940 г. напуска операта и постъпва като актьор в Кооперативния театър, където неговата сценична дарба е оценена по достойнство и с подobaващо всеобщо одобрение и суперлативи. Вангелов се изявява и на сцените на Свободния театър и татър „Одеон“, след това през 1944 г. в Добрич, а година по-късно и в драматичния театър във Варна. Той е и един от неговите директори.

След завръщането си във Варна директор на Варненската опера е големият български лирико-драматичен тенор и артист Стефан Македонски, който пише за Вангелов следните редове: „Имах приятния случай при домашна обстановка да чуя симпатичния млад певец г-н Вангелов.

Той притежава бас-баритон с рядък красив тембър. Изпълнява своя репертоар с дълбоко въживяване. Г-н Вангелов има добра школа – той е, може да се каже *bel-canto* – в певец нещо рядко днес между младите певци.

Той пее интелигентно и много музикално – качества твърде ценни за един оперен певец.

Наскоро ще бъде неговият концерт и аз му пожелавам успех пред неговите съграждани.“ (В. „Варненски новини“ 22 юли 1930 г.) Концертът е на следващия ден вечерта и е организиран от Фонда за доизграждане на Варненския градски театър. След концерта в Летния варненски театър в същия вестник се появява и първия отзив: „Снощи в Летния театър нашият съгражданин бас, Д. Вангелов даде първият си концерт с небивал успех. В програмата личаха модерни композиции от чужди и наши компонисти, изпълнени с рядка вещина и умение от младия артист. Още с появата си той завладя присъстващите със своя мощен глас и стана техен любимец. Вангелов пее с разбирането на един добре школуван певец, в който умее да използва всички вокални ефекти.

В драматичната музика той обещава голямо бъдеще. Накрая изпя и няколко български народни песни, с които предизвика възторжени аплодисменти. От страна на новоборазуваната общ.(инска) опера в града г-н Ал. Кръстев поднесе на артиста разкошен букет от живи цветя с няколко топли думи.“

За кратко време Димитър Вангелов се налага като безспорен певчески талант и едно от големите музикални дарования на България. За него вестниците пишат с възхищение след всяка певческа изява: „Гласът му е звучен, драматично челичен и се понижава с копринена мекота на бас-тайл. А и в *cromatico* той е духовит при речитативи и достига голяма дълбочина на емоционалната музикалност и красота в ниските тонове, сладки и приятни за слушане.

Програмата му беше изпълстрена. От Верди ария из операта „Симон Боканегра“, от Глинка – Ария из операта „Живот за Царя“, от Борджи – „*Visione Veneziana*“ изпълнени с вещина.

Особена силно той се прояви като най-мощен изразителен и духовит в „Песента на бълхата“ (от

Гьоте – „Фауст“) музика Мусоргски. Много силен, вокален, до поразителност чаровен, гласът му звучеше с чувството на едно идеално сърце през естествен и непринуден смях на истински певец, преимущество, с което Вангелов излезе пред съгражданите си и разсмя много ранени, млади и стари, сърца дори до просълзяване.

Вангелов е силно пометлив. Владее руски, немски и други езици и емного спокоен в изпълнението на арии и песни.

Като българин, с мощния си глас и приятен тембър, след „Два гренадира“ – Шуман, „Христос Воскресе“ – Рахманинов, изпълнени така също със сила и изразителност, той възкресява и издига в душите ни бунтовническото музикално чувство към българската песен на народен мотив! „Я надуй дядо кавала“ – Добри Христов, а в „Що ме мъчиши душо Яно“ и „Ганините очи“ Вангелов пробужда младенческата

Мария Василиева - Натюрморт с фенер

жар на любовта, на красотата, запленяващите образ и снага на гиздавата и хубавата българка!“

В този отзив от името на неговите съученици, другари от детинство, познати, близки и група писатели и художници от Варна пише: „След всяко изпълнение Вангелов беше двойно френетично изпращан и посрещан с бурни ръкопляскания от публиката, а особено при изпълнението на български песни, което израз на истинско удивление, ентузиазъм и любов към родната песен и към самия певец. Бяха му поднесени два разкошни букета от живи цветя от група негови другари, от младата варненска опера и артистите на българската сцена.“

В операта „Цвета“, състояла се в края на май 1931 г. Вангелов е в ролята на един от главните герои – Осман бег. Публиката е предубедена в нейния провал още преди премиерата и то не без основание. Човек отива винаги с някакъв страх да гледа наши артисти, още повече в опера – пише „Варненска поща“ и продължава: „Горното, колкото и да е печално, е факт. Преди да бъде

открит сезона на общинската опера, се мълвеше, че тя не ще има успех, изпълнението ще бъде дилетанско и семето посято ще изгасне преди да даде плод“.

Този нерадостен факт е наложен от обстоятелството, че „з а п а д н и т е“ художествени принципи не всякога лягат в основата на нашето сценично изкуство“.

И наистина още в първото действие това проличава в усилията на диригента, оркестъра, хористи и балерини. Но във второто, трето и четвърто действие картината рязко се променя и операта завършва с успех. Защото „от главните роли, застъпени от първите сили на Операта, най-добре се изнесе от Осман Бег, от отличния бас г. Вангелов, който расте все повече и стана заслужен любимец на публиката. Неговата ясна дикция, здрава опора, издръжливост и разработено дишане, свидетелствуват за сигурност и добра школа“.

концерта. Високата художествена стойност на пиесите, които изпълни, говорят предварително за вкус и сериозно отношение към изкуството на което служи. Един от редките гласове на България, г-н Вангелов притежава широк, обемист бас, при щастливо единство на колоритен натюрел в трите регистри. Без да му правим комплимент, в горния регистър, при портаментите с които си служи, той дава прекрасна илюзия за големия руски бас-баритон Шаляпин. Все пак това епигонство не е много препоръчително за един млад артист, който в периода на своята формация трябва здраво да се държи о школата и академичното продуциране“.

След друг успешен концерт на Вангелов критиката със съжаление отбелязва: „Г-н Вангелов, познат на варненската публика и нейният заслужен любимец, в този концерт благодарение на хубавият и художествен акомпанимент на оркестъра – може да посочи за лишен път своя мощен и кадифен бас.

Жалко, че такъв артист не бе оценен от управата на Народната опера, за да може, настанен там да развие себе си още повече от колкото е сега.“

Във в. „Мир“ (29 април 1932 г.) е поместена статия от F. Roux, в която изтъкнатият на времето музикален специалист прави „преглед“ на музикалния живот в България. За изявите на Д. Вангелов той пише: „Гласът му е добре школуван, пението разнообразно и изразително. Макар и от подиума, може да се преполога у него вроден сценичен инстинкт. Дали той ще има възможност тук у нас да разработи ценния си гласов материал, е един въпрос. Това е необходимо, защото, ако той чрез школуване на гласа, получи достатъчна плътност във всички регистри, то по всяка вероятност, ние ще имаме в негово лице една голяма певческа сила“.

Концертите на Вангелов се превръщат в културни събития и празници за Варна. Гордост за Варна и за България, той е оценен високо с европейски критерий и мащаби: „Вангелов е призван артист по Божия милост, като при това с упорит труд е постигнал много. Той спокойно може да бъде мерен с европейски мащаб.“

И още: „Артистът притежава глас плътен, звучен, равен във всички регистри, поставен и школуван отлично. Нежното пианисимо, както и мощното форте му се отдават еднакво леко. Най-главното е, обаче, че той пее с пълно разбиране, което тъй рядко се отдава на повечето от нашите артисти.“

Но въпреки поздравленията за големите успехи и пожеланията за „бляскава сцена и музикална кариера!“ и убедеността, че той ще бъде гордост за Варна, какъвто всъщност е, но и гордост за България, това не се случва. След едно участие в „Севилския бръснар“ в ролята на Дон Базилио, в която отново се представя блестящо със своя „разкошен мек и приятен бас, какъвто у нас рядко се среща“ той уврежда гласни струни, загубва дадената му свише певческа дарба и до сетнините си се отдава на драматичния театър.

Въпреки неговата несправедлива и изпълнена с тежки превратности съдба, той не бива да бъде забравян заради своя голям певчески талант, който по нищо не остъпва на именития му съгражданин Петър Райчев.

“ЗАЩО, НАРОДЕ?”

(Двадесет години от излизането на стихосбирката на Стефан Цанев “Спасете нашите души”)

Никаква критична атака срещу лудостта на “Епохата” не може да бъде по-опустошителна, отколкото очевиден факт, че хората, които уважават своята собствена принадлежност към човешкия род и искат да формират своята човечност, както и са длъжни да го правят, трябва да станат изгнаници, живеейки с големите исторически камъни, със сибирския шаманизъм или несекващите лелейни слова на поредните управляващи, с панагюрските съкровища и златните маски, изровени край Казанлък..., за да намерят духовен дом и живот за разума.

Споменът за миналото може да допусне появата на опасни прозрения, а сегашните ни управници изглеждат се страхуват от подмолните съдържания на паметта... Спомнянето е начин за откъсване от даденостите, начин на “посредничество”, което за кратък миг нарушава властта на даденостите. Паметта извиква в спомена минали ужаси, както и минали надежди. Но споменът е и оръжие против поруганите човешки права, съпротива срещу онова технологизирано любопитство, лишено от “страх и трепет” (Киркегор). Блясъкът на златото и властта превръщат любопитството в алчно, всепоглъщащо, разпалват илюзията, че с истината може да се разпоредим. Но истинното не е монета, която може да бъде скрита в нечий джоб. Истинното е нескрито, явстващо (Хайдегер). Кое то означава, че истинното не е подвластно на експерименти.

20 г. не бяха достатъчни людият мъдрец, бесноватият Стефан Цанев да смени фенера на познанието с латерна. Философстваният пророк продължи да се учи мъчително да живее без трансцендентности кумири, да слива в съдбата си живот, философстване, оценяване... В залисията на всекидневието той забрави, че го предадоха точно хората, които го познават (А. Камю). Защото дълго живееше в потрес от прехвалено-

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ

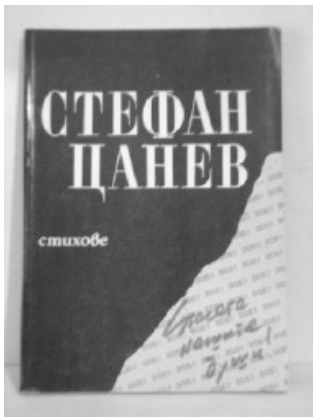
“О, МЪЧНА УЧАСТ – ДА СИ СВОБОДЕН...”

Времето на промените, погледнато от началото и от края

то “ново време” - утрешна бъдещност. Не престана и да разговаря в тишината на “нашите неразбираеми от Вавилон езици”. Защото “достатъчно е веднъж да се разсееш. Тогава всичките звънчета се превръщат в съзвон!” (А. дьо Сент Екзюпери)

След толкова оптимистични портрети върху илюминаторите водата, “безшумна като котка”, продължи да се вмъква в трюмовете на заседналия сред ледените блокове нашенски кораб. В зоната на приказно-притчовия сюжет на “Спасете нашите души” в последните две десетилетия попаднаха подмяната на нравствените ценности, самоубийственото преструване, взаимните клевети, които погубиха по-храбриите и умните. Миналото, както казват, е прозорец, през който виждаш настоящето, и огледало, в което може да видиш бъдещето. Историята е огромна притча и всеки трябва да я знае, ако иска да разбере себе си. Още в средата на XVIII в. италианският философ и историк Джовани Батиста Вико писа, че културата е там, където личността се среща със себе си, и че в сърцето на културата стои самопознанието. Но истината е отвъд всички въпроси: светът на цивилизованото общество, очевидно създаден от хора и съответстващите им разновидности на човешкия ум, много скоро утаи струящата от живота светлина и превърна съвременната ни история във форма на интуиция за присъствие, във всепоглъщащо конкретиката Битие.

“Спасете нашите души” излиза в

далечната 1992 г., обладава от жив интерес към обществено-политическите и моралните компромиси на новите “меси” в името на философския примитив “най-важното е да има ядене и пиене”. Потопен в процеса на непрекъснато ставане, в непрекъснато люлеене между чувството за абсолют и жаждата за реална свобода, между безкрая и напрежението на настоящето и на отделния миг, Стефан Цанев пророчески осъзна, че бездните на времето не възвърнаха кодекса от морални норми, а разрушиха идеалите на милиони и вярата в собствените сили. Политическата демагогия само за месеци уби и последната частичка

от божествената светлина в индивида, достатъчна за възкръсване след всяка духовна смърт. Как беше възможно толкова глупост, безличие, раболепие да обезличат човешката същност, гордостта, усещането за светлина? Дали се състоя за нас Шестия ден и дали отново с наведени глави ще трябва да тръгнем “нак по старата пътека./ която води дълго/ към човека.” (“Към варварството”)?

Поезията на Стефан Цанев в “Спасете нашите души” дойде като отрицание на шумната риторика и предизвикателност на времето. Тръгвайки от изживяването на естествените човешки чувства, поетът постепенно скъси дистанцията между себе си и действителността, въведе трагичното, затворено пространство на социално зависимия, социално обречен човек, облече в живи трагични форми мечтите, копнежите, образите от настоящето, издигна

до символ живото, социално човешко страдание. Мизерията “с тръбни звуци, с китари песни./ с тъпани и с ликуване./ със струни и свирки/ и с гръмогласни кимвали...” (“Псалом 151”) прокуди спомена за онези, загиналите, на “моста Ватерло”, за да останат да живеят потайните чистачи на души.

Ярката, динамична експресия на движението превърна проблемите на личността в проблеми за човешкото спокойствие, в копнеж за разширяване на духовните полета, на духовните граници на личността в нейните трагични и драматични измерения със съдбата, с новите закони на мълчанието и отнетата вяра (“Вярата при нас е абсолютен дефицит.” “Богоявление”). Тревожно и разпокъсано, отворено за дисонанси, за неочаквани промени, с трагично светоусещане за света и търсецо различни форми на изход от саморазяждащите форми на скепсиса и трагичното неверие, словото в “Спасете нашите души” разкри една драматична личност, неспокоен тип човешко творческо съзнание, изправено пред ужаса на обществена и социалната безизходица и загубата на индивидуалния език. Какво ще правим с нашите души, с нашата мъст, с празнотата, която зина в нас, с мини тоталитарната си държава, в която няма плурализъм, няма демокрация, със свободата си да клеветим, да лицемерим и убиваме, със земята си и всички лични самоизмами... Трагизмът и неспокойното очакване, неверието към разрушени идейни и духовни ценности съсредоточиха погледа на поета навътре в себе си, към съзнанието и подсъзнанието.

Стремежът към разкриване на общото, на явлениято, а не на неговото конкретно, индивидуално проявление, тласка Стефан Цанев към деперсонализация, към обобщителна структура на психологическите процеси, към рефле-

ксивност, въпреки емоционалното напрежение и волеви импулси на стиховете. В този смисъл, колкото и умозрителни да са понякога психологическите структури на поета, стиховете му са още едно доказателство, че още в началото на 90-те години на XX в. нашата поезия тръгва по пътя на едно преодоляване на тясно личното, търсейки пътища първоначално в сферата на абстракциите и обобщенията, на психичните рефлексии и емоционално-риторични конструкции. Стефан-Цаневата поезия в “Спасете нашите души” е резултат от една духовна потребност на личността, бунт срещу възправящия се еснафския морал, срещу сковаващите обществени и духовни норми на живота, резултат на една несъвместимост на духовните жажди, на творческите устреми на личността, на нейните вътрешни мащаби и съществуващата действителност.

Когато чистачите прочитават своите тайни кофи за души (“Нощта след 10.XI.1989”), когато “тайните гробове се превръщат в незнайни” и по вечерите тъмните убийци на души “невинно си играят с децата си”, а посреднощ ще пишат “оди за жертвите си” чувството за екзистенциално безпокойство, желанието да знаеш, тревожно достига до въпросите, питането и търсенето на себе си.

Голямата духовна тревога на Стефан Цанев в “Спасете нашите души” е свързана с проблемите за личността, за нейното място в променените духовни параметри на живота. Особено на стихосбирката е не толкова изобилието на философска мотиви, колкото вставане на философските проблеми в проблемите за личността, особено на нравствено-психологическа оцветеност, душевната тревога и неспокойствие, опиращи в питанията за истината, за върховния смисъл и мястото на личността във вишъра на битието, за вярата и неверието, за смъртта и времето.

20 г. след това - народът вече не вярва на живите, “стана народ мрачен, скептичен и инертен, безразличен към собствената си съдба”. Горко ни!

“... КАТО ИЗМЕРВАШ, ИЗМЕРВАЙ ВРЕМЕТО В СЕБЕ СИ”*

(Любомир Левчев. “Панихида за мъртвото време”.

Изд. “Enthusiast”. С., 2011, 636 с.)

напред, започващо от отделното и специфичното. Но спецификата никога не може да бъде просто изоставена или унищожена, защото няма друг начин да придобием разбиране за каквото и да е общество, включително и за нашето собствено, освен чрез запаса от приказки, който конституира неговите изначални драматични ресурси. Митологията в първоначалния си смисъл е в основата на всичко това. Творецът е само “един носач на спомени” от онези ослепителни мигове на вечност, в които се оглеждат едновременно и нашето присъствие, и нашето отсъствие от голямото вселенско движение. Бидейки субект на повествованието, в “Панихида...” Левчев постоянно повтаря своята отговорност за действията и преживяванията, съставляващи живота, който разказва. Това означава и, че винаги е готов да му поискат някакво обяснение за направеното, за случилото се с него и за онова, на което е бил свидетел в живота, преди да му бъде зададен въпросът.

Всички мислят за бъдещето, но забравят максимата, че то винаги е било и ще бъде инакомислещо. Днес пародията (отрицанието) трупа капитал върху уникалността на подобни книги и се възползва от техните идиосинкразии и ексцентричности, за да създава имитация, която е подигравка за оригинала. Но никак си след всяка пародия (обаче) остава чувството, че има етична норма, спрямо която идеите на големите творци могат да бъдат подиграни. Пастишът е имитация на особен или уникален стил, надяване на богоглаволическа маска, без сатиричния импулс,

без смях, без това скрито чувство, че съществува нещо нормално... пародия, загубила чувството си за хумор.

Любомир Левчев не изобретява новово картината на миналото в неговата жива цялост; по-скоро чрез повторното изобретяване на чувството и формата на характерните художествени обекти той търси да събуди отново сетивото за миналото, свързано с тези обекти. Мимоходом само спомнава (по примера на Стефан Цанев в “Спасете нашите души”, само че в обратен план) непрекъсващата си страст да казва истините в лицето на света – “яръстни, наивни, учудващо точни” (А. Боске). Той – “рицаря, смъртта и дявола”, принадлежащ на миналото. В останалите стотици страници ще се рови в декорите на един остарял театър без да скрива красивите желания и грозните истини. Всички искат повече от две десетилетия да погледнат зад декорите, за да размножат безпаметно и произволно любовта и омразата, призраките на вечните въпроси. Но разказващият по хамлетовски мълчи, сякаш следвайки мисълта на Оскар Уайлд “Повечето хора са други хора!” И за това може да му се благодари. Няма по-големи въпроси за читателя на всички времена от смисъла на живота, смъртта и без-

смъртието, морала на пространството, времето и материята. И любовта – с която да предоставиш на епохите най-ранимите мисли за себе си.

“Панихида за мъртвото време” е книга, в която обръщането към миналото е съпроводено с адекватно чувство за традицията и отговорност към онези бъдещи възможности, които годините са направили достъпни за настоящето. Живите традиции дори само затова, че са все още незавършено повествование, се изправят пред бъдеще, чийто определен и определен характер - доколкото то изобщо притежава такъв - се извежда от миналото. Забележителното в тази книга е, че към преживените събития, затворени вътре в ума на разказващия субект: не може вече да се гледат пряко навън с неговите очи на действителния свят като на референт; а трябва, както в Платоновата пещера, да се проследят менталните му представи за света вътре всред неговите собствени ограничаващи го стени.

“Колко време е било необходимо, за да се превърнат човечества и раси в плодородна кал, в неизвестност и мълчание?” – едва ли днес може да се отговори на този въпрос, и колко илюзии е необходимо да изгорят, за да погледнем най-после към страшните тъмните без-

дни на необяснимото... И в миналото, и днес продължаваме да си играем с бъдещата си съдба – ние сме деца на пътя, а не пророци. Никой не може да пречисти другия, нито да отмени световната омраза. Но имаме щастливия жребий да погледнем сърцето си и последваме своята природа; да копнеем по тайнствата и живата природа, да вярваме без да обясняваме в какво или в кого.

Дано тази книга послужи за поминение на времената – живи или мъртви. Все още не е късно да разберем “колко различни са истината и справедливостта. Господар на справедливостта е моралът. Истината няма господар”. За да бъде свободен, човек просто трябва да повярва, че е такъв. (Джакомо Казанова) Внезапният ураган на промените смени само лицата, фразеологията и мебелите, но не промени фундамента на българската орис – след множество грешки да извървим докрай пътя на духовното изцеление.

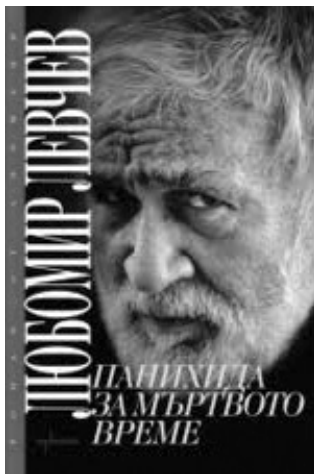
Днес е много лесно да вярваш, че личните ти илюзии са световни. Но истината – внушава ни Левчев, - не е подвластна на време и място. Рецептата за днешното ни тщеславие е проста – “Най-добрият спомен, който можеш да оставиш след себе си, е една усмивка. Не иронична. Не сардонична. Не злорада. А обикновена, естествена, по която могат да те познаят.” Личната съдба на поета е цялата в неговата поезия. Останалото е история, в която човек присъства по социална необходимост, носейки драмата на смъртния в сърцето си. Онова, което той е искал да каже, винаги е било повече. Изкаж и пъг, стих и проза се превръщат в проблем на живота едва когато двата типа се слеят с един човек, а при Левчев това неминуемо се случи. Така опасната свобода да направи дисекция на нашите илюзии преди и след 1989 г. отново го накара да посегне към плодовете на забранените знания. Защото е част от тяхната история, както и те от неговата.

* Ездра – Книга 5;9:1.

Когато един творец търси доброто за себе си, общо взето, търсенето му се управлява в контекста, определен от онези традиции, от които животът му е част, но живата традиция е исторически широк, социално възпален спор. Книгата “Панихида за мъртвото време” е поредният повод да се замислим за изчезването на чувството за история, начинът, по който цялата наша съвременна литературна система е започнала да губи своята способност да пази своето собствено минало, започнала е да живее в атомизирано настояще и в атомизирана промяна, които заличават традициите от този вид, който всички по-раншни литературни формации по един или друг начин е трябвало да пази. Наясно съм, че и последната творба на Любомир Левчев бавно ще попадне в мистериата на изреченията, съграждащи пустотата на културната тишина, сякаш за сетен път да докаже, че щом времевата последователност се разпадне, преживяването на настоящето става всевластно, непреодолимо живо и “материално”. И дочувам въпроса на несбъдналия се: “Какво е чак толкова ново във всичко това? Наистина ли се нуждаем все още от понятието “минало”?

Навлизането в област на напълно универсални максими, които принадлежат на човека като такъв, разглеждан още в Кантовата етика от XVIII век, или в представянето му от някои съвременни аналитични морални философи, е една илюзия с болезнени последици както за самия автор, така и за читателя. И причината, според мен е, че липсата на справедливост в настоящето, липсата на правдивост и смелост, на значими интелектуални добродетели корумпират традициите, както и онези институции и практики, които получават своя живот от традициите, чиито временни възплъщения са те.

Какво ни внушава Левчев в “Панихида за мъртвото време”: търсенето на доброто, на универсалното в което и да е време, се състои в движението

Атанас Коев е роден на 31 януари 1947 г. в с. Славяново, Поповско. Средно образование завършва в гр. Попово, а висше – във Великогърновския университет “Св. Св. Кирил и Методий”. От 1976 г. живее в Девня и до края на живота си работи като журналист във в. “Седем дни”. Негови стихове са помествани в сборниците “Утрини от рамене”, “Дневна истина”, “Романтика”, “Поети от Варна” и др. През 1979 г. излиза от печат сборната стихосбирка “Девненско ято”. В нея освен него участват Иван Ставрев, Фикри Шукриев и Сашо Серафимов. Издал е стихосбирките “Ноктюрно за китара” (1992) и “Насрещни страхове” (1996). През 2002 г. из-

лиза сб. “Така съм орисан” (Избрано, подбор и редакция Хр. Германов). Умира във Варна при нещастен случай на 16.12.1998 г.

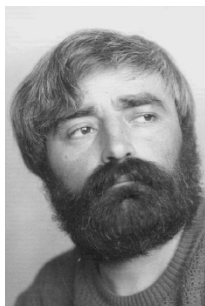
Аксиоматичната мисъл на Аристотел – “Поетът не описва това, което се е случило, а онова, което е възможно да се случи по възможност и необходимост” разкрива най-точно деликатната и изострена чувствителност на лирично устроените натури като Атанас Коев. Творчеството му подлежи на многостранни интерпретации, а стиховете му днес неизменно напомнят за битието с

неговите спирали и метаморфози. Неговият светоглед е точен в критиката си, величествен в перспективите си и пророчески в радикалността да се поставя всичко под въпрос. Поднасяйки нещата от света с подкупващата и

ТЪРСАЧ НА ВЯРА

65 г. от рождението на поета Атанас Коев

увличаща сила на експресивното поетично изкуство, Атанас Коев смъкна клишираните илюзии, разкри истинската същност на герои и събития по посока на дегероизирането, на предизвикателството към “хоризонта на очакване-

ПРЕД ГРОБА НА ВАСИЛ ПОПОВ

Това е всичко.
Борил се, живял...
оспорван, неоспорван, премълчаван...
Сражения изгубил...
Побеждавал...
Сега за пръв път - безпощадно цял.

Надгробни плочи - скръбни словеса.
Признания -
закономерно късни...
“С пръстта се слива...”
“От пръстта възкръсва...”
А аз не виждам пръст, а - небеса.

На колене!
...Земята е олтар...
Сигнал за полет пак тръби тръбачът.
Сърцата ни инфарктно ще изплачат
пред гроба на поредния Икар.

Животът ни е тъй дребнаво прост.
Смъртта ни дебне нейде из засада.
Остава тоя,
който в полет пада!
А другите - живеят.
Под въпрос.

МОЛИТВА КЪМ ПРИЯТЕЛИТЕ

Нищо, че минаха вече хиляда години.
Нищо, че вятър в косите ни вие пъртина.
Пак ви обичам, приятели, недейте забравя!
Ако през Девня минавате – пътъом, – недейте забравя.

Тук съм – и цяла вселена пред мене сега коленичи.
Жив съм! – и в мене са влюбени всички жени и момичета.
Аз и за вас ще намеря обич след стайната скука – само да не подминете, само почукайте тука!...

Бързо в джезвето кафето ще кипне, ракията също.
А след това ще се правим на зли – и ще се прегръщаме.
Чужда на мъжките ни халосии, жената ще кротне – нека във други любови тази нощ хвърляме котва.

Нека свирепстваме, нека се давим от неа и злоба!
Нека летим към звездите – и да продънваме гроба!...
То ще е само до днеска... А утре отново
двамата с нея ще се провираме под конска подкова.

Ала преди да се гмурне луната под звездната плява,
много ви моля, приятели, недейте забравя!...

МАРКО ИЛИЕВ НА 75 ГОДИНИ

Марко Илиев е роден на 9 март 1937 г. в с. Стожер, Добричко. Завършил е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски”, доктор по филология. Работил е като журналист в няколко регионални издания, Българска национална телевизия, Радио Варна. От декември 1992 г. до декември 2005 г. е главен редактор на в. „КИЛ”, издание на Сдружението на писателите – Варна.

Творческата му биография включва десетки публикации на поетични творби, разкази, новели, оперативна литературна и театрална критика, литературно-исторически статии, студии, научни доклади и съобщения. Има многобройни участия в национални и международни конференции. Инициатор и участник е в кръгли маси по проблемите на културата и национално-исторически въпроси. Радетел за съхранение на културната памет на града, той е един от инициаторите за по-

ставянето на паметни плочи, за организиране на възпоменания на бележити варненци, както и на литературно-исторически изложби, които нашето Сдружение е провеждало съвместно с Държавен архив – Варна, Регионална библиотека „Пенчо Славейков” и други институти. Участвал е в организирането на писателски срещи на творци от Варна, Шумен, Пловдив, София, Бургас, Добрич, Велико Търново и др. градове. Принос има също така за събираването и общуването на творци от различните гилдии и за отразяване на техните изяви във в. „КИЛ”, с каквато цел създава концепция на вестника, така, че да обхваща целия културен спектър. Под негово ръководство през 1998 г. в. „КИЛ” получава за пръв път „Награда Варна”, принос за което има и целият екип на вестника.

Марко Илиев създава единствената до сега в българската литература нова художествена

система (метод, школа) ИНТЕРАНУЛИЗЪМ, публикувана през 1993 г., а по-късно включена и в манифестната му книга „Концентрати”. Като естетически проект системата е включена и в сборника „Религия и изкуство в културната традиция на Европа”, София, 1999 г., заради което, по повод на Милениума, Марко Илиев получава четири номинации от Международния биографически център, Кембридж.

Марко Илиев е един от авторите на енциклопедията по литература за XI клас, одобрен от Министерството на образованието, науката и културата, със студия за Йордан Йовков. Учебникът е с три поредни издания – 1993, 1994 и 1995 година, съставител на който е акад. Иван Радев.

Творческият актив на Марко Илиев включва още книгите: „Театрални и филмови пристрастия” – културологична, „Концентрати” – белетристична, „Утринно здрачаване” – поетична,

то”. Само жадуваното в собствените му копнежи, възжеланото с неговия плам, завоюваното с личните му усилия, постигнатото със собствен труд, получи някакво значение за него. Над всичко той постави в поезията си съзнанието

за ценностите, които трябва да бъдат спасени, ако човекът иска да оцелее. Първичен, спонтанен, създаден “на един дъх”, стихът на Атанас Коев се опита да укрепи разклатените основи на човешкото чрез пълно себеотдаване и с примера на собствената личност. За всички нас, неговите съвременници, поезията му означаваше първият знак за разрушаването на статук-

вото на привидното спокойствие и неподвижност. Вътрешният жест, съдържащ се в стиховете му, стигна до своите поетически завоевания по пътя на изживяното, на натрупания горчив обществен и личен опит.

С незавършения си творчески път, с вътрешния драматичен нерв на стиховете си и със своето неспокойствие Атанас Коев стана символ на трагичното напрежение в душите, на тревогата на съзнанието в една епоха, когато от твореца се изискваше съпротива срещу догматичната абстрактност на естетическите предписания и сила за вътрешно устояване.

Тогава човек едва ли можеше да направи повече.

МАРКО ИЛИЕВ

МЕЧТА ЗА БЕЗНАДЕЖНОСТ

На Биньо Иванов

Сънуват майките приспивни песни
в утробите на своите чеда
и тъжно
със несдържани усмивки наблюдават
как по бузите им бавно се изкачват
сълзи към очите.

Обрулени от лунното безветрие
на своите мечти,
те бавно, бавно
с нетърпение допридат
каделите
от вече разтопени снегове.

И когато
зъзнещата мараня в душите им
изпие
сълзите на осиротялата им участ,
те,
грейнали от радост се сбогуват
сас земните си дни
и чакат възкресение.

БЕЗБРОЙ МНОГОТОЧИЯ

В нежния здрач на последната ни вечер
многого сълзи проляти по теб
издълбаха незалечимо дълбоки
и тъмни
кратери в душата ми.
А пустинният вятър
от жарки въздишки
все още броди
неспирно
по нейната лунна повърхност
и оставя безброй многоточия
след неизречените думи
при раздялата,
след несрещнатите погледи
в нежния здрач.

„Последните” – роман и „Летопис на извисената духовност” в съавторство с Веселина Цанкова за 20-годишнината на Сдружението на писателите – Варна.

Марко Илиев е един от учредителите и член на Сдружението на писателите – Варна и член на Сдружението на българските писатели.

Честит юбилей, Марко! И дано поне другата година Община Варна да се сети подобаващо да отбележи, макар и „на патерици” твоя празник!

СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ – ВАРНА И РЕДАКЦИОННАТА КОЛЕГИЯ НА В. „КИЛ”

3

ащо още го няма това дете?

Иван Тенев, разположил се удобно на фотьойла пред телевизора, някак разсеяно отговори:

-Знам ли, Вера.

От две седмици дъщеря им Радостина, вече ученичка в десети клас, беше на есенна бригада, ако миенето на предните стъкла на автомобилите, които зареждаха на бензиностанцията, можеше да се нарече бригада.

Навън започна да притъмнява. Нощите през септември идваха все по-рано.

ГЕОРГИ БЕРБЕНКОВ

-Друг път не е закъснявала толкова. – Вера, която гладеше току-що прибраното бельо в трапезарията, отново наведе глава.

Спортните новини бяха завършили, ала Тенев не помръдваше от мястото си, тъй като предстояше първо излъчване, както пишеше в програмата, на френски игрален филм.

-Рейсовите вече са претърпани.

-Нали знаеш, тя редовно си идва пеша. Винаги си е била в къщи преди осем. – Вера отправи поглед към будилника, който неизменно стоеше на един от библиотечните рафтове, но поради малкия ъгъл не можа да види циферблата му. – Колко е сега часът?

-Минава осем и половина.

-Ето, виждаш ли? – По бледото лице на жената се беше появила тревога. – Радостинчето никога не се е прибирано толкова късно.

-Ще почакаме още малко, пък тогово...

Мина и девет часът, а дъщеря им още я нямаше. Иван Тенев уж следеше с внимание филма, а въображението му, подхранвано от слуховите за посегателства върху млади момичета, рисуваха все по-страшни сцени.

-Ало, бензиностанцията ли е? – до слуха му стигнаха думите на Вера, която говореше по телефона в коридора. – Може ли Радостина Тенева?... Моля?... Кога си е тръгнала?... Да, благодаря ви!

-Какво има? – Тенев завари жена си, прилекнала до телефона, да разлиства малко бележничке.

-Към седем и половина Радостинчето и приятелката ѝ са си тръгнали от бензиностанцията.

-Познаваш ли приятелката ѝ?

-Доротея няколко пъти е идвала у нас. Търся телефона ѝ. Ето... До-ро-ти. – Вера грабна слушалката и набра номера. – Добър вечер... Майката на Доротея ли е? Да се е обаждала дъщеря ви, че ще закъснее тази вечер?... Как? Вкъщи ли си е?... Извинете, но бихте ли я извикали?

Иван Тенев се върна в хола, но този път филмът, въпреки че в момента даваха преследването на бандитите в живописна гориста

местност, не можа да го заинтригува. Вниманието му беше насочено към коридора. Развоен и потиснат, той постоя до вратата минута-две, след което даде гръб на телевизионния екран. Жена му, приключила телефонния разговор, се беше облегла на стената в нямо съзерцание. Иван Тенев за първи път я виждаше така бледа и объркана.

-Какво ти каза Доротея?

Вера погледна мъжа си с очи, в които имаше и уплаха, и отчаяние.

-Тъмносива хонда... Двете момичета се качили в хондата, без да са виждали преди това шофьора, като Доротея слязла на

-Къде беше? – Иван Тенев, който търпеливо изчака да премине първоначалният порив от чувства и майчина нежност, приближи дъщеря си. – Къде беше?

-У Петини... Петя живее в съседния блок.

-А колата? – плахо продума Вера, все още обхваната от вълнението.

-Каква кола, мамо?

-Нали с Доротея сте се качили в някаква хонда.

-А, хондата ли? – засмя се Радостина, проумяла най-сетне причината за това странно посрещане. – Шофьорът ме свали на нашата спирка.

-Ти познаваш ли шофьора?

– строго попита баща ѝ.

-Откъде да го познавам? – Момичето отговаряше така, като че ли нищо

особено не беше се случило. – Шофьорът зареди колата си при нас и като видя, че си тръгваме с Доротея, предложи...

-Нали съм ти казвала, Радостинче, в чужди коли да не се качваш – прекъсна я майка ѝ с леден глас, в който се прокрадваха неodobрителни нотки. – Знаеш ли го шофьора що за човек е?

-Че какъв човек може да бъде, мамо? – учудено я изгледа момичето. – Човек като всички останали хора. Вие... какво...

-Какво ли? – Тенев повече не издържа, замахна с ръка и удари дъщеря си през лицето.

От удара Радостина залитна назад, но успя да се задържи, след което, пристъпвайки леко напред, загледа баща си с решителен поглед.

-На, бий ме, щом ти доставя удоволствие! – почти изкрещя тя. – Бий ме!

-Ваньо, моля те! – Между двамата застана майката. – Ще ѝ направиш нещо.

-Как можа да се качиш в чужда кола? – Тенев все още беше във властта на обхваналия го гняв. – И то без да познаваш шофьора.

-Как можях, как можях?... Нали вие, моите скъпи родители, неведнъж сте ми казвали, че трябва да се вярва на хората. – Гласът на момичето бе възвърнал спокойния си тон. – Къде остана вашата вяра?

-Поне да беше се обадила, че ще закъснееш – смотолеви тихо майка ѝ.

А Тенев, който за първи път виждаше дъщеря си толкова голяма, решителна и дръзка, не можа нищо да отговори, сведе поглед и с бавно крачки се насочи към хола.

Игралният филм беше завършил.

Да се вярва на хората, рече си мислено Иван Тенев. Разбира се, че трябва да се вярва на хората. Ако животът ни е изпълнен единствено със съмнения и страх, няма ли светът около нас да заприлича на джунгла?

ТРЕВОЖНА ВЕЧЕР

Из книгата „Обич“ (разкази), ИК „Море, Варна, 2012 г.

кръстовището до паметника...

-Какъв паметник?... Защо само Доротея слязла?

-Тя там наблизко живее, а Радостинчето... – Жената тихо изхлипа. – О, боже, има ли ум това дете?... Без да познава шофьора...

От към хола проецаха пистолетни изстрели. Явно бандитите бяха настигнали.

-Тъмносива хонда, казваш. – Тревогата се беше прехвърлила и по лицето на Тенев.

-Да, тъмносива... Момичетата вече си тръгвали от бензиностанцията, когато шофьорът на хондата – около трийсетгодишен мъж, по бяла риза с къси ръкави – им предложил да ги откара. – Вера отново изхлипа.

-Какво ще търси тази хонда на бензиностанцията, освен да зарежда – глухо изрече Тенев. – А щом е зареждала, може някоя от жените да познава шофьора... Вера, да беше позвънила още веднъж на бензиностанцията.

Двамата, един след друг, се отправиха към коридора.

О, боже, къде ли е сега това дете? – промълви жената, преди да вземе телефонната слушалка. Очите ѝ се бяха напълнили със сълзи.

В същия момент се позвъни на външната врата.

Беше Радостина.

Вера, като видя, че дъщеря ѝ е жива и здрава, протегна ръце към нея, прегърна я и започна да я целува.

ИВАН ГЕНЕВ

НА ГОСТИ ПРЕЗ ПОСТИ

Л

еля Стефана
вади от чантата

си огледалце, издърпва долната си джука и се вайка: „Олеле, как съм нацфътяла! Кешки да не им бях гостувала! От нищо не минава: ни от мехлем, нито от компреси.

Ама как да не им отида – тъй беше ми домъчняло за сватята... И таз пуста глава (поправя си превръзката на главата, приличаща на чалматюрбан). Три дена стана – ни от докторски илачи, ни от бибешки минава; с пресни картофи я налагах, с оцетни кърпи, с квас я капладисвах – цепи ме, че чак ще се пръсне.

Не, не можех да не отида: два маслинени сезона бяха се изминали, откакто се запиляха из Гърция. Пък каква среща беше, какво посрещане – ни с думи да го разкажеш, ни на книга да го опишеш. Още от портата сватята като се фърли отгоре ми, че като ме запрегръща; че като се разцелувахме – един рев да видиш, едно чудо. Гледам по едно време и свата Трифон започна да подсмърча.

Едва-що прекрачихме прага, и тя заподрежда масата. „Свате, кай, от път идеш, изморена си, гладничка; най-напред да похапнем, че после другото – ще има време да се наприказваме“. И започна да пренася: бобец, петмез, туршийка – носи, трупа отпреде ми и се вайка: „Олеле, свате, как ни свари през пости“. Аз ѝ викам – „А, не се притеснявай, и без това съм на идеята за отслабване“. „Аа, не – обажда се свата Трифон. – Свате, кай, аз дорде не ти клъцна патката, дето я угояваме за специални гости, не те пушам да мръднеш от вкъщи навън“.

Че той пък колкото пъти влиза в мазата с каната, все различни по цвят и миризма ги точи. Пак не ме оставя: „Хайде, свате, наздраве от МИСКЕТА!... Да му цокнем, свате, от КАБЕРНЕТО...“

Питам ви аз, ако сте на мойто място, можете ли да му счупите хатъра. Ама, ка щяло – да дочака човека. Аз да си призная, най-много ме повлече пилиня; пък какви аромати – на всяка кана все различни...

Свата Трифон дума: „Не се учудвай, нашият пелин е от 25 чишита грозде, затова немож да му угадиш миризната... Ама

боб и петмез някак си...“. По едно време като тръсна на масата препечен суджук на скара и се хили: „Дошел гост – развалил пост. Наскоро, кай, го тъпкахме със сватята ти. Две върви сме окачили на терасата да съхне“.

Боже, боже, мисля си, какви прокопсани мъже има! Пък аз – как се уви о главата ми тоя мърльо. На моя Драгни му дай само да подсмърча всяка вечер край тото-пункта и да се дръгли с тия като него: левскарите – туй, цесекарите – онуй... Сякаш той ще оправи футбола на България.

По едно време, на свечеряване се наках да си тръгвам. Олеле, викам, свате, не мога да се отлепя от стола! „Що, кай, ти трябва, свате, да се отлепяш. Я какво хубаво си приказваме; аз дорде не ти извъртя една баница, никакво одене...“. Аа, не може то тъй; докато се опече баницата, аз да помогна нещо на шгътнята.

„То каква ли шгътня имаме – само кравата не е доена, ама Трифон като се върне (бяха го извикали до фирмата), ще я издои.“

„Анжък, свате, работа за мен, хем малко главата ми да поизветрей, че взе нещо да ме прешраква“. Грабвам аз менчето и кандил-кандил през двора, намъквам се в обора; пипам, пипам в тъмното, фащам два крака, клякам и започвам да я доя; и ха – да цръкне – нещо като ме фрасна в брадата, прескундих се чак зад вратата барабар с котлето. Главата ми на момента изветря. Сама си знам, как се прибрах вкъщи: „Сватее, викам ѝ, много вий ритлива кравата, ма! Виж, изби ми два зъба“. А тя: „Олее, свате, какво, кай, си направила! Амчи ти, вместо кравата, си фанала да доиш магарето!“

Худ. Мария Василиева - Кукерска маска

След известно време той отби от магистралата и тръгна по черен и прахен път. Движеха се в непосредствена близост до бреговата ивица. Не бяха изминали повече от десетина километра, когато се озоваха в маслинова гора. Излязоха от колата и само след няколко крачки приближиха до морската вода. Потопаха ръце и започнаха весело да се пръскат, като малки непослушни деца. Когато и двамата се изправиха, от дрехите им се стичаше вода. Филип се съблече, засили се и топлата морска шир го грабна в прегръдките си. Силви се бори известно време със своите принципи, като не преставаше да се озърта в различни посоки. Когато напълно убеди себе си, че са сами, тя последва примера му и влезе във водата. Небето се бе събудило с усмивка, слънцето победоносно пръскаше ярките си лъчи, а... вятърът, сърдит и унил, бе изчезнал някъде далеч. Гладката морска синева не трепваше и сякаш само тези две влюбени деца сега се осмеляваха да нарушат това спокойствие.

Час по-късно те крачеха из маслиновата гора, Филип я държеше за ръка, а тя, леко приведена, за да скрие голотата си, следваше стъпките му. Ако някой ги зърнеше в този момент би си помислил, че е в Рая, а пред него се разхождат Адам и неговата Ева. Филип се облегна на едно старо дърво и я взе в обятията си. Любиха се диво и страстно, солта от телата им докосваше устните им, но не тя ги изгаряше от копнеж. Когато усетиха, че силите им отлитат, те легнаха на зелената трева и впиха блаженни погледи в небето. Силви се претъркули и легна по корем, подпря главата си с ръце и се загледа. Известно време стоя така, после се надигна и стана. Филип я проследи с очи, но не помръдна от мястото си. Той се унасяше в сън, когато усети някакъв божествен елексир по усните си. Без да отваря очи, той поглъщаше едно по едно плодчетата, които Силви смеейки се изсипваше в зейналата му уста. Приличаше ѝ на малко птиче, разтворило човчица, за да поеме храната от майка си. Единствените думи, които успяваше да изрече, бяха "още...още...моля те, още..." Силви бе намерила огромни черни къ-

пини, на които човек трудно би се наситил, толкова бяха ароматни и сладки.

Така мога да изживея няколко живота, бе споделил лакомникът, докато поглъщаше поредната си порция прекрасни плодчета. С теб..., морето и по дяволите тези райски атинянски къпини!

Солун ги посрещна с хладен вятър. Те измъкнаха дебелите пуловери от саковете и ги облякоха. Отседнаха отново в същата таверна и поръчаха ледено узо, октоподи на жар. Изпълниха целия ритуал от преди десет години. Вятърът ставаше все по-студен и Силви се притисна към Филип, той я прегърна, изви глава към нея и усните им се сляха.

От отсрещния магазин за цветя излезе мъж с прошарена коса, в ръката си държеше голям букет от диви орхидеи. Разделяше ги

РУМЯНА ПЕНЧЕВА

ДА ОСТАРЕЕМ ЗАЕДНО

откъс от едноименния роман

малката, добре украсена уличка, която никога не заспиваше. Мъжът погледна машинално напред и остана като вкаменен. После направи няколко крачки назад и отново влезе в магазина. Сега ги наблюдаваше през огледалните прозорци и бе сигурен, че те не го виждат. Той плъзна ръка под самото си и усети успокояващата хладина на пистолета. После се обърна към любезната дама, чието любопитство бе вече разпалил, подаде и красивите цветя с усмивка на Казанова. Без да задава излишни въпроси тя ги прие от този красив мъж, който вече ѝ говореше с кипарски акцент.

След известно време Филип и Силви отново продължиха. Наближаваха границата, стана още по-студено и завала проливен дъжд. Един час по-късно Родината ги посрещна със сняг. Бяха уморени от пътуването, отседнаха в хотел. Силви отказа да се изкъпе, макар че косата ѝ бе сплетена от солта, а по тялото ѝ все още имаше следи от ароматните къпини.

-Какъв ден... бе прошепнала тя на Филип. - Като в приказките. Първо море и слънце, после вятър и дъжд, а сега сняг...

Доближи се до прозореца, отмести тежката вишневочервена завеса, опря глава в стъклото и се загледа навън. Снежинките се гонеха в един невероятен танц под безмилостният напор на вятъра. Щом притихнеше, те бавно падаха по белия килим, сгушваха се в

него и заспиваха. Как не искаше този ден да си отива, този двадесет и осми октомври за останалите хора най-вероятно беше число от календара, но за нея...

На сутринта потеглиха в ранни зори. Движеха се бавно по заснежените пътища. Филип не преставаше да поглежда в страничното огледало, сякаш нещо го безпокоеше.

-Силви, не искам да те плаша, или да звуча като параноик, но имам гадното усещане, че ни следят.

Когато листигнаха пред къщата си в Несебър, се беше смрачило. Тук-там, огрени от оскъдната светлина на луната, се виждаха малки рибарски лодки, сякаш замръзнали на спокойната морска шир.

Колата, която ги следваше, спря близо до къщата им. Непознатият изключи светлините и спря двигателя. Спусна седалката си назад и се загледа в красивата къща, на която бе изписано с големи букви от дърво вила "РАЙ". Вангелис се приготви за дълго и досадно чакане до утре.

Тази нощ Филип почти не заспа. Хвърляше се на сън, бълнуваше, после отново се унасяше, до следващия кошмар. Когато слънцето се показа на хоризонта, а ниските облаци се отдалечиха един от друг, лъчите му се вмъкнаха през прозореца и погалиха лицата им. Силви отвори очи и се загледа във Филип. По лицето му все още личаха следите на кошмара от нощта. Тя погали нежно косата му и го целуна. Един час по-късно тя му поднесе кафето, разговаряха, но той бе някак отнесен и в погледа му се долавяше тревога и тъга. След минути се облеche и излезе навън.

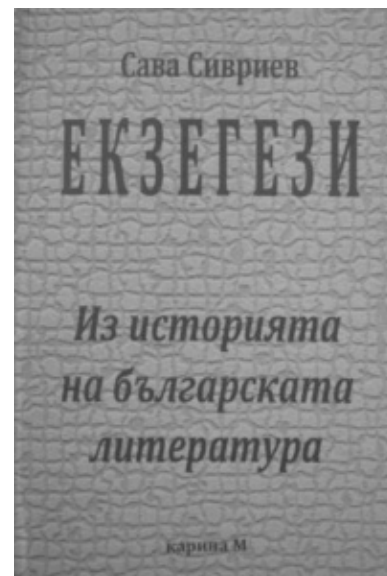
Силви дочу някакви мъжки гласове... крещяха. Отвори прозореца и погледна. Не можеше да повярва на очите си. С ловки движения като котка тя слезе по стълбите на къщата. Погледът ѝ улови този на Вангелис. В душа ѝ се надигаше вулкан от злоба и гняв. Филип извърна глава и я видя, спусна се към нея, за да я предпази, но бе твърде късно. Яростната пелена бе замъглила съзнанието на Вангелис и презрителният му поглед ги пронизваше. Чу се изстрел и в същия миг викът ѝ разкъса тишината. Филип политна назад и падна в краката ѝ. Силви бе обезумяла, свлече се на земята и зарови лице в пясъка.

ВАНЯ КОЛЕВА

„ЕКЗЕГЕЗИ (ИЗ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА)“ НА САВА СИВРИЕВ

Книгата „Екзегези (Из историята на българската литература)“ (София, 2012) е синтез, обобщение и продължение на предходните наблюдения и оценки на Сава Сивриев. Тя представя оригиналния му и различен прочит за литературния и по-широко за културния процес. Тълкуванията му през погледа на литературоведа, но и на културолога, и на богослова.

Обхващайки времеви период от около 1060 години, книгата е реконструкция, възстановка не само на историята на българската литература, но и на етнокултурата – в нейното случване от първотворенето ѝ от св. Кирил Славянобългарски в IX век, та до края на 20-те години на XX век. През това време се менят обществени нагласи и културни приоритети, много от които са съдбовни. Най-важният и преломен в менталността на обществото процес е свързан със секуларизацията, с откъсването на човека от духовната опора на Божията мъдрост и пресичането на вътрешно присъщите и необходими за душата устои в религиозността. Вследствие от ориентацията преимуществено към национални, исторически, социални, етични, индивидуалистични, политически, художествени и други проблеми, т.е. в резултат от преодоляването на теоцентризма и утвърждаването на антропознанието и антропомененето, в определен исторически момент се стига до разрушаване на равновесието в дълбините на човешката психика. Оттам – до специфични вътрешни катаклизми. Продължителни във времето

и противоречиви в същността си, тези механизми се провиждат в изкуството, в литературата.

Сава Сивриев откроява процесите и механизмите, като ги представя от пораждането и чрез развитието им, за да обоснове и произтичащите от тях следствия.

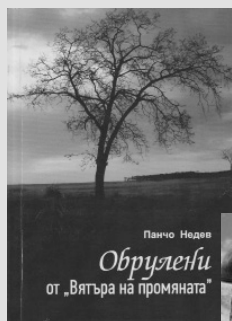
И макар неговата книга да е сборник с 48 статии, всяка от които е посветена на конкретен проблем, като цяло текстовете носят типична за писането на автора особеност: да се четат и мислят взаимнообвързано. Текстовете се *взаимообговарят*, като всеки от тях „помни“ и *разчита на казаното в предходните*, а същевременно е *подготовка и предмостие към следващите*. Подобен тип писане има своя каноничен образец в Библията. Както Старият Завет се „чете“ и мисли в Новия.

Мария Василиева - Метаморфози

Панчо Недев. „Обрулени от вятъра на промяната“. Изд. „Славена“, Варна, 2011 г.

„Ония два буркана“, които се завъртяха в лудешки танц пред болезнения му вътрешен поглед и бързо изчезнаха някъде в пространството, бяха неговото съкровище. Кураж, надежда, възможност за оцеляване в тия трудни и гладни години на прехода. И в двата буркана имаше по 1000 долара, свити на руло, напъхнати и затапани в по-малко бурканче. Малките бурканчета плуваха в гъстата течност на компота и фактически бяха невидими дори за рентгеновия поглед на Шерлок Холмс. Имаше си и трето бурканче, с по-малко „зелени гущерчета“, за харчлък, добре, че го държеше на друго място.

КНИГОПИС

Мона Чобан „Доста“ Изд. „Адвъртайз“, 2012 г.

„И около дъбовата маса двете жени – Катерина в бялата си кенарена роба и Вела във вечното си черно започват да месят хляб. Няма по-голям майстор на хляба по тия места от Вела. Загова и Катерина нея избра за учителка. И ето сега младата ще учи тайнството да меси хляб, да влага душа в него, да забърква с върха на пръстите тестото, сетне да го погали и с каква тежест да го притисне с длан. Ще се научи да усеща колко да е топла стаята и колко време да му дадеш да втаса, как се разстила в тавата. Правенето на хляб е най-мъчното умение. Ако някой ви каже, че това е фасулска работа, хич и не му яжте хляба.

Поетът ЯНАКИ ПЕТРОВ е роден на 28.02.1947 г. в с. Голямо Буково, Бургаско. Завършва Българска филология в СУ „Климент Охридски“ през 1978 г. Работи като миньор, печатарски работник, редактор в издателство „Български художник“, списание „Деца, изкуство, книги“ и алманах „Море“. Публикува от 1960 г. Автор е на

Обичахме се. Крадешком.
От чужди и от свои скришно.
Сега си тръгваш. Имаш дом.
Не те упреквам в нищо, в нищо.

Върви, любов! Върви, не стой.
Целувката ни бе последна.

Постой, любов! Постой, постой
още веднъж да те погледна.

Да те погледам с много скръб,
както за сетен път се гледа
покойник, на сърцето скъп,
пред спускането на ковчег.

стихосбирките „Лирично ято“, „Зимна птица“ (1978). Голяма част от творчеството му е посветено на децата, сред които е особено популярен с псевдонима си „Чичо Чичопей“. Издал е следните книги за деца: „Чичо Чичопей“ (1980), „Африканец на ко-

Оставяха бащите за наследство
земя, пари, поне един адрес.
А ти какво ми даде, тате? Детството.
За после ми остави гола чест.

Щастлив съм от това и се гордея.
(Да се гордея винаги дано!)
До твоят име мойто име грее
без ярък блясък, но и без петно.

Сега за тази гола чест живея.
И господ ми е тя, и ми е храм.
Аз нищо друго нямам - само нея.
Аз нея на детето си ще дам.

мин“ (1981), „Ловец - храбрец“ (1985), „Къщичка с огледала“ (1986), „Рубин Бубин“ (1990). и др. Негови творби са превеждани на руски, полски, турски, сръбски, чешки и словашки езици.

Умира на 04.09.1999 г.

Живеем в радост. В мъка. В грях.
Един път - трудно. Друг път - лесно.
Доброто? Злото ли? От тях
с кое се срещаме по-често?

Доброто често ни спохожда,
но все е кратка радостта.
А мъката - макар нищожна,
живее дълго на света.

По-малко по размери, Зло,
ах, повече тежиш – защото
по относително тегло
ти по си тежко от Доброто!

Нищо друго не мога да правя,
млад и силен да съм макар.
Пиша стихове - хвърлям си здравето.
Получавам за тях хонорар.

Мойте тайни се знаят от всеки.
Те на показ са тука - пред вас.
Всички вие - облечени в дрехи.
Гол между всички ви - аз.

Мойте стихове, те са рожба
на сърцето ми. Не занаят...
На хартията - като в изложба
съкровения мои стоят.

Всичко, всичко, което не бих
и под нож даже казал на друг,
се превръща самичко във стих -
поетичен - но мерзък - продукт.

И когато, смутен, пред гишетото
за това получавам пари,
не в чиновника - гледам в паркета,
сякаш огън под мене гори.

Бележка и подбор на стихотворенията СИМЕОН ИЛИЕВ

ЛЮДМИЛА СТОЯНОВА

Един грях има, който, ако съществува на небето особен съд за литераторите, навярно най-тежко се наказва и той е да не признаваш друг писател само защото го мразиш или му завиждаш. А този грях за жалост е най-разпространеният у нас. Често пъти съм си мислил: „Какво ли мисли публиката, като следи как в еди-кое си списание ругаят бивши сътрудници, как в друго хвалят само редактора и редакционния комитет, как в трето не казват добра дума изобщо за никого и как изведнъж след някое литературно землетресение и разместване на пластове горното положение продължава, но само че имената се менят и хвалените довчерта стават ругани

РЕТРОСАЛОН

ДИМИТЪР ШИШМАНОВ

ИМЕТО „ПИСАТЕЛ“

и обратно...“

Какво мисли публиката? Не мисли много ласкави неща за българската литературна действителност. За публиката думата „писател“ се е превърнала доста отдавна на „писателствующ“, което ще рече маняк. Туй няма защо да си го крием. Българският писател като личност не се цени почти от никого. Дотолкова малко се цени той, че дори хора, които довчерта са били писатели, а днес по някоя причина са оставили литературата, настръхват, когато си спомнят за кръговете около списанията и не намират

нищо по-обидно да кажат на писател, освен тая същата дума „писател“, която те произнасят „песател“, сякаш произлиза от „пес“...

Да си писател днес у нас е цяло геройство, не само защото литераторът материално е необезпечен, а защото е и морално дискредитиран.

Но, възразяват някои, и на Запад има завист и ежби между писателите. Да, има! Но има и приятелство. А у нас напоследък писателите всички се гледат на криво, сякаш няма в България място за първия и последния, сякаш днес не е все едно кой е най-ценният белетрист, сякаш не е много по-важно изобщо да имаме добри белетристи, които да пишат хубави работи, добри поети, които да обогатяват литера-

турата ни, а не толкова дали тия белетристи и поети се казват Немиров, Йовков, Райчев, Багряна, Далчев и т.н.

Струва ми се, че ако писателите си даваха отчет колко малко публиката изобщо се интересува от личностите им, колко често пъти като чете дори някоя тяхна книга, която харесва, забравя името на автора, те биха много по-малко се гонили и наместо да се грижат за славата на своето име, биха залегнали да очистят, да възвишат онова на занятието си, да направят щото у нас „писател“ да значи не само от художествено, а и от човешко гледище нещо благородно, нещо способно да се жертвува за идеал, нещо интересно, привлекателно, което заслужава да се види, да се обича...
в. Слово, бр. 1482, 20 май 1927 г.

Родена в гр. Казанлък
През 1999 г. завършва Изобразително изкуство в педагогическия колеж „Св. Иван Рилски“ към ТУ-София.

През 2005 г. специализира „Изобразително изкуство“ в университета „Епископ К. Преславски“ - Шумен.

Учи графика при проф. Валери Чакалов.

Работи предимно в областта на графиката, рисунката и приложно-декоративното изкуство.

Участия в общти иложби:

1997 м. септември гр. Дупница - градска галерия

2003 м. май гр. Казанлък - галерия Чудомир

2004 м. май гр. Стара Загора - градска галерия

2008 м. април гр. Варна - изложба на учителите художници-галерия Артсензацион

2010 м. март гр. Варна - градска галерия Борис Георгиев

2011 м. януари гр. Нови Пазар - галерия Петър Персенгиев

2012 м. март гр. Варна - галерия Борис Георгиев

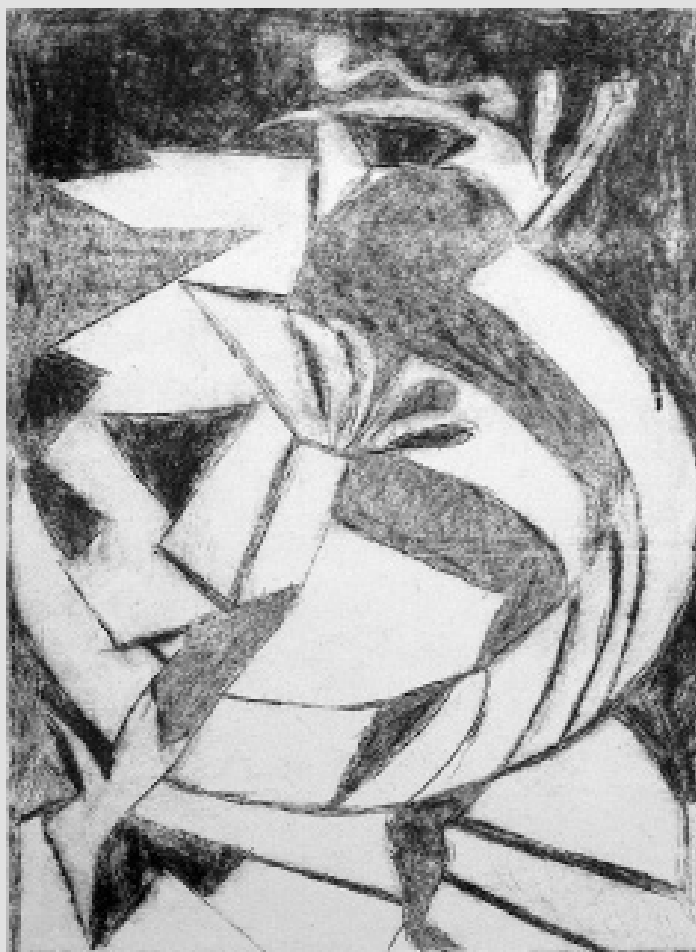
Самостоятелни изложби:

2006 м. август гр. Карлово - градска галерия

2008 м. септември гр. Калофер - общинска галерия

Живее и работи във Варна.

ХУДОЖНИКЪТ В БРОЯ МАРИЯ ВАСИЛИЕВА

Мария Василиева - Танц

Мария Василиева - Магическа фигура

Възпоменателни страници
за Атанас Липчев

(Из готовата за печат книга в издателство „Фабер“ – В. Търново
„ДУНАВ СЕ ВЛИВА В ЧЕРНО МОРЕ.
КНИГА ЗА АТАНАС ЛИПЧЕВ“)

АНГЕЛ Г. АНГЕЛОВ ВНЕЗАПНО СБОГУВАНЕ разказ

29. Исус му казва: Тома, ти повярва,
защото Ме видя; блажени, които не са
видели, и са повярвали.
Евангелие от Йоан, гл. 20
В памет на Атанас Липчев

Тръсъкът беше трудно поносим. Хиларият телефонен звън едва-едва се провираше през разпасалата се метална музика, а всеобщият звуков терор се опитваше да смачка вътрешностите им.

„Трябва да го отбележим...“, Писателя се усмихваше със светлите си сини очи...

„Струва си...“, не се доизказа приятелят му. „Все пак истинското отбелязване знаеш кога ще бъде“.

„Знам...“

И не само знаеше, но и си го представяше:

Приятелите – добри, лоши, интелигентни, талантливи (не чак толкова), благородни, ехидни, великодушни (не чак толкова), усмихнати, мрачни, присмехулни, забързани, отпуснати, енергични, вяли; всякаквите приятели бяха насядали безразборно върху току-що покаралата буйна трева на Поляната. Ухаеща преносима, саморъчно направена скара за печене на всичко годно за печене клечеше сред тях, пускаше миризмите си предизвикателно, перчеше се, правеше се на важна, номерата ѝ не минаваха, посрещваха я, съживяваше тя въглените си и така привличаше внимание върху себе си. Нямаше подредба, нито чаши, бутилките се лутаха от уста на уста, съдържанието им бавно, но непоколебимо се преливаше в телата на компанията, смесваше се то с бушуващите телесни течности на празнуващи хора... Писателя, прав, наметнал неизменното си кадифено сако, четеше от изписани листи, току-що разпечатани, прочиташе ги и ги захвърляше. Те политаха колебливо, въздухоплаваха секунда-две, извиваха краищата си, зачудени как да се приземят, после притихваха смирено и разсейваха плътта на току-що завършения роман като посяти семена, от които се очакваше да поникнат... Писателя се усмихваше, поемаше си дъх между две глави, поизплакваше си гърлото, подаваше бутилката нататък и продължаваше да чете. От думите му се появяваха героите, които той беше приковал към хартиените им ложета, настаняваха се сред компанията, някои от тях, по-нахалните, издаваха звуци с различен цвят, възторгваха се, мръщеха се, смееха се неуместно, радваха се, завиждаха на някои от героите, съжаляваха ги, гневяха им се, подиграваха им се, но накрая всички се примиряваха и се чуваше едно всеобщо „Такъв е животът...“ Писателя не спираше, отпиваше кротко, бързаше да продължи, като че ли съзираще Края на Времето. Поляната бавно и неумолимо побеляваше, страниците полягваха с лице към тревата, гърбовете им се белееха и променяха всеобщия цвят на тревата. Приятелят му го гледаше, радваше му се и неосъзнато се страхуваше.

„Дали ще успее?“, питаше се безмълвно. „Дали ще му стигне Времето?“

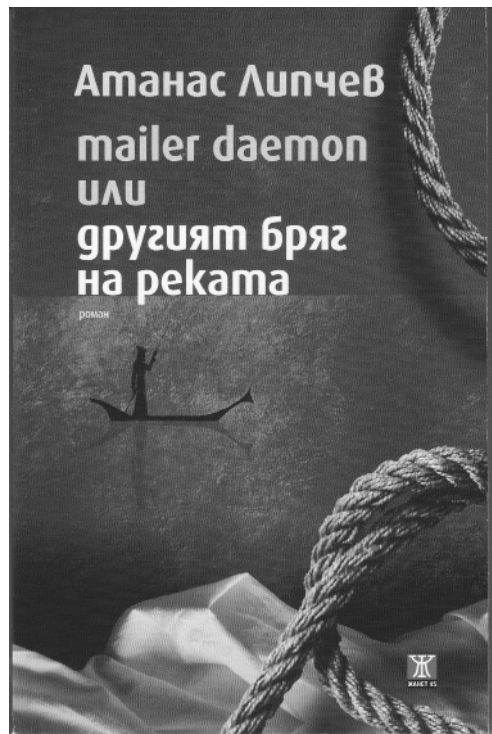
Глъч се появи, сред Поляната поникна трибуна от чимшир, Писателя застана зад нея, облегна се задъхано, поспря, но глъчката на компанията не преставаше да го подканя:

„Искаме, искаме, не спирай...“

Сакото на Писателя слънчево засия, празнуващите затаиха дъх, бутилките по-

ДУНАВ СЕ ВЛИВА В ЧЕРНО МОРЕ

спряха замислено и по Поляната се запорекрадваха изоставени талантливи мъже, умопомрачителни неверни съпруги, недосягаеми крадци, измъчени концлагеристи, самонадеяни нещастни палачи, убийци, които смятаха, че всичко им е позволено. Появи се и плахо Момче, приятелче на Писателя от детските му години, носеше

то дебела неподвързана книга, крепеше я под мишница и лесно се забеляваше, че се страхува да не разпилее страниците ѝ. Като че ли то донесе някаква особена светлина, която се стелеше над Поляната и тревата ѝ започна отново да променя цвета си. Стъпките му бяха плахи, но ясно и недвусмислено го водеха към трибуната от чимшир. Писателя вдигна очи от Думите, усети другата светлина, съзря го и му се усмихна:

„От кога те чакам... Вече се страхувах, че наистина са те убили...“

Момчето с неподвързаната книга се усмихна измъчено и безмълвно се чу:

„Да знаеш какво преживях...“

Писателя си спомни как преследваха това талантливо Момче заради книгата му, болка пролази през гръдта му, замълча той, посегна към най-близката бутилка, течността ѝ го опари, и друго парене усети, но нищо не каза на Момчето. Нагласи очилата си без рамки и Думите отново потекоха. Неговите хора оживяха и Поляната се раздвижи. Лутаницата се засили, сблъсъците произвеждаха малки и големи искри, от които по телата оставаха белези. Участниците в отбелязването почти забравиха за бутилките, спогледаха се невярващо, спонтанно и непринудено ръкопляскаха на по-ярките места от лутаницата.

„Браво, браво!“, викаха гостите и засилваха несъзнателно тържествеността на събитието. Светлината, донесена от Момчето, също се раздвижи и засвети празнично. Думите на Писателя се сипеха върху Поляната, подrejaха се и неусетно и вълшебно оживяваха. Някои от образите не можеха да се понасят взаимно и в такива случаи Писателя поспираше, излизаше из-зад трибуната и решително ги разтърваваше. Гостите не смееха да се намесят – страхуваха се те да не променят нещо в образите, да не повлияят на по-сетнешната им съдба. Писателя се справяше сам, но личеше как се изморява, как го мъчат рожбите му, своеволничат, инатят се понякога, престъпват закона, развратничат... Особено възмущение предизвикваха крадците

– тяхната наглост беше умело прикрита под различни благовидни форми. Трудно се разпознаваха те в образите на добре облечени мъже, красиви изискани дами или видни личности популярни в обществото. Тяхното разобличаване беше трудна работа и точно поради тази причина Писателя се изморяваше най-много от тях. Веществото им беше хлъзгаво, лъскаво и изменчиво, съдържаше нещо пихтиесто и при допир предизвикваше погнуса. Трудно се хващаха, а при хващане се изплъзваха и оставяха слезести следи, които мъчно се отмиваха.

„Правим всичко възможно...“, чуваше се от различни краища на Поляната. „Правим всичко възможно, но не успяваме кой знае колко...“ Освен че са хлъзгави те са и много силни...“

Писателя чуваше притесненията на своите почитатели, опитваше се той да се намеси, но дори и на него те яростно се съпротивляваха. Оказваше се, че той само ги описва, пресъздава художествено образите им, а всъщност те си живееха живота, необезпокоявани разпръскаха в околното пространство особената миризма, смесица от благовоние и зловоние, заразяваха те всеобщия живот с деянията си и дори понякога се превръщаха в пример за подражание.

„Няма спасение, приятели“, казваха писателските очи обърнати към собствените му почитатели, „...но и не можем да мълчим, каквото и да ни струва това...“

Приятеля му го гледаше с разбиране, Момчето с неподвързаната книга се опитваше да му помогне, а поканените гости смутено наблюдаваха как тържеството по случай представянето на новия роман на Писателя се превръща в мъка, страдание за създателя му и негова съдба. Образите – добри, лоши, чаровни, противни, добродетелни, порочни, всякакви писателски рожби населяваха Поляната и колкото и странно да изглеждаше, Писателя обичаше всички. На някои от приятелите му това направи силно впечатление и по-късно с тази непонятна обич те си обясняваха жизнеността и безсмъртието на неговите герои.

„И в моята Книга е пълно с такива образи...“, не се доизказа Момчето, а след малко продължи без страх. „Някои от тях могат да ме убият. Но други са добри и ме обичат...“

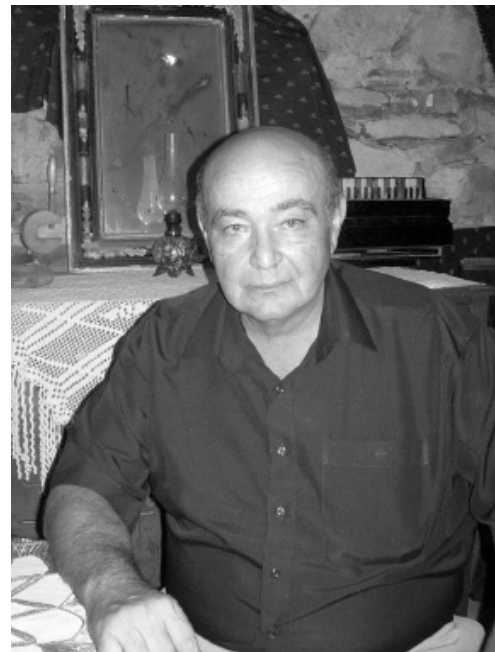
„Всички сме в ръцете на Всевишния...“, усмихна се Писателя. И отново се зае с Думите.

Точно в този миг металната музика пак се развиля и върна Писателя и неговия приятел в задименото, полутъмно заведение.

„Да се махаме, а?“, прошепнаха единодушно с пълен глас двамата и допиха водките си. Писателя събра страниците на новия си, още неиздаден роман, и припряно се сбогува...

В тукашния живот приятелят му не го видя повече. На отбелязването, организирано от негови почитатели, също не го видяха – той беше изпратил своите сътворени образи, които го представиха шумно и енергично. Никой от присъстващите не разбра, че те го бяха принудили да се сбогува така неочаквано и внезапно. Но приятелят му искрено се надяваше, че пак ще се видят – отвъд, „на другия бряг на реката“*...

* „На другия бряг на реката“ беше заглавието на последния роман на Писателя, който той не успя да види, но на чието

представяне присъстваше, мъдро и добродушно се усмихваше, никой не го забелязваше, но всички знаеха, че ги гледа... (бел. авт.)

АТАНАС ЛИПЧЕВ НИЕ, БЪЛГАРИТЕ

Господ ли нещо се разсърди, та опожари земята ни и изгори хляба ни, ние ли някъде сбъркахме, та потоп ни заля и удави, страх ни тресе за днешния ден, гърчим се от ужас за утрешния несигурен къшей... Живеем в стрес, умираме млади, газят ни по пътищата със скъпи лимузини и дори не ни се извиняват, обгазяват ни, тровят ни, угасваме бавно, неусетно дори. Сякаш чувстваме вина, че още сме живи, че пречим някому, срамежливо се усмихваме и гледаме да не бием на очи, стараем се да не обидим някого, ден да мине, друг да дойде, да се свърши животът ни, та облекчено да въздъхнем за последно. Божичко, българино, от какво си направен, как си замесен, какво е това семе, люто като арнаутска чушка, на скала да го хвърлиш и със сълзи да го полееш, пак ще се хване, ще покълне, напук ще оцелее...

Задават се избори, и анадошки мераци още се задават, мършоядите се размърдаха, подготвя се нова и богата трапеза, посрещнахме сестрите с „Осанна“, а вече сме готови да ги разпнем, превърнахме трагедията им в национална кауза, но някак по нашенски я принизихме и окаляхме, за кой ли път крилето ни се пречупиха, преди да ги разперим и полетим. Тия дни угасна в забвение набеденият атентатор - един глупаво похарчен живот, избърсаха си ръцете с него и го захвърлиха в кошчето за пране, убиецът на двете сестри още се разхожда на свобода, а ние мълчим и търпим, цените на стоките полудяха и хукнаха нагоре, ние пак мълчим и търпим, родителите ни мрат от глад и болести, нищо, нека мрат, така им се пада, задето са ни родили толкова калпави и негодни, децата ни растат в недоимък и отсега са познали страха, нищо, нека се страхуват, да видят хубаво ли е, откраднаха баташкия ни срам, с който толкова много се гордеем, мълчим и търпим, утре вярата ни ще откраднат, нека я откраднат и без това днес първите ни мъже сами се отрекоха от нея, харизаха я за собствени облаги. Днес в България е обидно да си българин, дори е някак унищително, превърнахме се на слуги в собствения си дом, управляващите снизходително ни потупват по рамото и ни обещава светло бъдеще, същото онова бъдеще, което обещаваха и на баща ми, но той не го дочака, а нещо ми подсказва, че децата ми също няма да го дочакат.

Днес българинът е като малко дете, насила откъснато от млечната цицка на коравосърдечна майка, ще трябва сам да се научи да пълзи, да ходи, да говори и най-важното – сам да се грижи за себе си, нещо,

което бе забравил през годините, в които се полагаха основите на светлото бъдеще.

В същото време, досущ като хлапе, българинът е влюбен в тази черна, тлъста и българска земя, привлечен от исполинската сила на пръста, от смътното усещане за почерняло сребро и хладната стома на на конски подкови, от достолепието на хиляди сурови и смръщени мъже, които почиват в мир в същата тази земя. Немоцията го принуждава да се скита по белия свят, да се блъска на чуждата нива, за да спаси някоя пара за черни дни, с години да не вижда жена и деца, да не чува българска реч. Хиляди бездомници обикалят света с надеждата да открият своето Елдо-радо, където да пуснат корен, всички те са омерзени, обидени и абсолютно уверени, че завинаги са скъсали с България. И уж в чужбина всичко им е наред и не мислят за хляба си, а пък нещо все ги гложде, нощем сънуват родното си село, ливадите и горите, сънуват поточето, край което е минало детството им, горчилката в гърлото е вече хронична, свиват се сърцата им от жалост, носталгията ги топи и измъчва, накрая не издържат, захвърлят всичко и побягват към родината, от която доброволно се бяха отказали.

Изпитвал съм го на собствен гръб; помня как при четиридесетградусова жегата стоях на русенската митница и примижвах срещу разпаленото слънце, помня как нещо ме душеше в гърлото, вдишвах дълбоко от българския въздух, който толкова ми липсваше през последните месеци, вдишвах познати и родни миризми, не особено благоуханни, но затова пък толкова скъпи и мили, стоях на прашния площад и ако не се срамувах, бих паднал на колена и бих целунал спечената от сушата благословена земя. Същата тази земя, която сега продават на парче и тя се топи и чезне, продават я синковците, без да им мигне око, продават я, защото никога не са я обичали.

Странно и сякаш недоизкусурено племе сме ние, българите, много търпим и на бой носим много, но инак инатлъкът ни е голям. Все си мисля, че благодарение именно на този инатлък се крепим и оцеляваме, ризата от гърба ни можеш да свалиш, само вярата ни не пипай, защото закъде сме без вяра, тя ни е пъпната връв, тя е коренището, забило яки корени в тази солена, черна и изстрадала земя.

ПИСМО ДО РЕДАКЦИЯТА НА В. „ПРО-АНТИ“

Уважаема редакция, преди известно време на страниците на вашия вестник бе публикуван отзив от Петко Огойски за романа ми “Тихият бял Дунав”. Благодаря ви от мое и от негово име за предоставената възможност, книгата да бъде представена пред по-широк кръг от читатели, за които разработената в романа тема представлява интерес.

Много често ми задават въпроса, какво ме е подтикнало да напиша подобна книга. Защо съм я написал. Как съм я написал. И реших да го обясня в няколко страници, които предлагам на вниманието ви. Ще ми бъде драго да ги видя отпечатани именно във вашия вестник, защото най-много му приляга. Пък ако не ви вършат работа – здраве

да е. Впрочем аз с удоволствие бих сътрудничил на “ПРО-АНТИ”, ако редакцията прояви интерес към скромната ми особа.

Искрено ваш: Атанас Липчев

*Варна, 9000
Ул. “Бдин” № 14 Б*

КАК И ЗАЩО НАПИСАХ “ТИХИЯТ БЯЛ ДУНАВ”

Идеята за тази книга се оформяше в продължение на няколко години. Вече бях прочел руските класици на тази тема, която впрочем винаги ме е вълнувала. Кой знае защо, когато стане дума за “лагерна литература”, първото име, което ни идва наум, е това на Александър Солженицин. Може би защото той най-рано стана известен извън пределите на Съветска Русия, може би заради скандала, който се развихри около него и не на последно място Нобеловата награда за литература, която официалната власт в Кремъл прие като лична обида и недопустимо предизвикателство

към ценностната ѝ система. Безспорно Солженицин е великолепен писател, още по-великолепен публицист, а казват – че като човек бил малко дръпната, но обаятелна личност. Изисква се много сила и гражданска доблест, за да напишеш “Един ден на Иван Денисович” и “Архипелаг Гулаг”, като последната му донесе световна слава. И докато Солженицин се радва на тази слава, макар и като емигрант, докато продължава да пише и да живее, в една санктпетербургска болница, в страшна мизерия,

забравен, никому ненужен и напълно слеп умира един от най-големите руски писатели – Варлам Шаламов. Останах потресен, когато през деветдесетте години прочетох “Колимските” му разкази. Освен чисто човешката драма ме поразих и невероятния талант и майсторство на писателя, щедро дарената от бога душевност и почти невероятната способност да се опазва от едно толкова естествено чувство като омразата. Сякаш Шаламов предварително бе проситил на онези, които опростиха живота му, както и на милиони други нещастници във “великата съветска страна”, стиснал зъби, зад които напират унижението, обидата и недоумението от заобикалящата го абсурдна действителност, а упрекът едва доловимо се усеща. За разлика от гневния патос на публициста и гражданина Солженицин, който не прикрива омразата си към най-човеконенавистната система, която светът познава. Това чувство изглежда е непознато за поетичната душа на Варлам Шаламов.

Защо у нас не се пишат подобни произведения, започнах да си задавам въпроса аз, нима в родината ни нямаше лагери и затвори, нямаше ДС, нямаше геноцид над собствения народ, нямаше една жестока машина за обезличаване, която чрез страх и терор налагаше и поддържаше властта и привилегиите на шепата правоимащи, докато други бяха избивани без съд и присъда в името на същия този народ, заради чието благополучие уж се извършваха толкова много престъпления. Нямах отговор. Идеята все още бе мъглява и аморфна, дълбоко се съмнявах дали изобщо ще мога да напиша подобна книга, ще ми стигнат ли силите и таланта за това. Прочетох де-

сетки книги и публикации на бивши лагериристи, изслушах потресаващи разкази на хора, преживели ужаса на ловешкия или беленския ад, наситили се на гигантския експеримент, наречен социализъм. Всички тези книги обаче, независимо от тяхната правдоподобност, искреност, огорчение и болка, бяха писани от хора непрофесионалисти, с ограничени литературни възможности, пък и никой от тях не предявява подобни претенции. Книгите са убедителни, но не са художествена литература, авторите им просто не са писатели. С изключение на Йордан Вълчев, Петко Огойски, Георги Константинов и още неколцина други. Но дори и те не надскачат жанра на мемоаристиката, макар и да са добри писатели. Преди няколко години ми попадна една изключително интересна книга на Цвета Трифонова, мисля че се казваше “Писатели и досиета”, та в края на един от коментарите си авторката възкликва: “Как нито един български писател не се сети да напише художествено произведение на тази толкова благодатна тема?” Затворих книгата на Цвета Трифонова и си казах: “Аз ще я напиша”.

Ласкава се от факта, че “Тихият бял Дунав” е първият български роман на тази премълчавана и упорито отбягвана тема. Фашизмът, като идеология, бе яростно оплют, отречен и анатемосан, и то с пълно основание. Защото фашизмът донесе безброй нещастия на човечеството, не мога по памет да цитирам стотиците резолюции, възвания, уредби и закони, правителствени и неправителствени декларации, граждански и не чак до там такива сдружения с идеална и не съвсем идеална, а дори бих казал понякога с доста крадлива цел, които зеклеймяват кафявата чума и призовават човечеството към бдителност и неприимост, защото то никога не бива да забравя какво му причини нацизмът. И нито дума за червения му брат, сякаш не става дума за близък родственик, а за далечен роднина от село. Питам се, как така демократична Европа е толкова непримирима към фашизма, а в същото време снизходително толерантна към престъпленията на международния комунизъм и в частност към режима на кавказския сатрап? Дали това не се дължи на факта, че сибирската мечка не е играла в техния двор и затова нейният танц им прилича на невинно забавление, нещо от рода на: “Хайде, Радке, покажи на господата как танцува една изискана дама!”, и докато пияният циганин стърже по гъдулката, а баба Меца тъпче на задните си лапи, Европа хладнокръвно ни наблюдава и окончателно се убеждава, че наистина сме големи диваци. Едва през последните години се правят някакви опити за осъждане на комунизма, но те са толкова плахи и несклопосани, толкова неуверени, че човек остава с усещането за нерешителност и съмнение у самите автори на подобни проекти, тоест, че е възможно комунизмът да не е чак толкова лошо нещо. В края на краищата той бе толкова далеч от лондонското Сити и Триумфалната арка, може пък и изобщо да не е имало такъв, може някой да си го е съчинил. Искане ми се да вярвам, че намеренията на демократична Европа към нас са добронамерени и сърдечни, не се и съмнявам в желанието на Еврочия съюз да ни приобщи и направи живота ни по-приличен, защото никак не е приятно да имаш бедни и обезверени съседи, които непрекъснато надничат в чинията ти и все гледат да бръкнат в нея. Тази добронамереност обаче върви паралелно и с неприкрито подозрение и съмнение във възможностите ни да се интегрираме скоро, впрочем това не бива да ни обижда, защото трябва да признаем, че тези съмнения имат известни основания, и тези основания са вследствие именно на половинвековния терор, на който бе подложен, унижаван и обезличаван народа ни, вследствие на известното на всички

ни ялтенско споразумение, според което бяхме предадени на Москва от същия този демократичен свят, който сега се мръщи гнусливо, колчем стане дума за нас. Мисля си, че Европа ни дължи известно търпение и малко повече време, за да влезем в час.

Защото именно след разделянето на Европа в края на войната започва най-голямата трагедия на нацията ни, която може да се сравни само с османското робство. Заедно със съветските танкове в България трайно се настанява един режим, безплатно доставен ни от “двойните освободители”, с всичките прелести на тоталитаризма, до този момент непознат и чужд на българина. Съветският модел много бързо, и едно към едно, е копиран, наложен и утвърден като форма на обществено и държавно устройство. Наложено е със сила, репресии и убийства, само за няколко години партията прочиства нацията от десетки хиляди инакомислещи, разстреляни без съд и присъда. Народът ни нямаше нужда от деградирани елементи. Нищо че тези елементи бяха хора. Други десетки хиляди напълниха лагерите и затворите на народната власт, напълниха ги с хора, които имаха нахалството да не споделят идеологията на партията-кърмилница, хора, които си позволяваха да имат собствено мнение и малко по-различна представа за света.

“Тихият бял Дунав” е книга не за лагерите, а за времето на лагерите. Лагерите са фон, необходимия атрибут, инструмент, ако щете, чрез който опитвам да пресъздам събития, случили се не чак толкова отдавна, лагерите са предупреждение към човечеството, че онова време отново може да се върне, колкото и невероятно да звучи това. В спомените си Огнян Дойнов допускам впрочем, че ако световният комунизъм не се бе самовзривил и разпаднал, нищо не изключваше един по-друг край на империята на злото – пълно повторение на след-деветосептемврийския ужас. Мисля, че на другаря Дойнов може да му се вярва. Може да звучи малко кошунствено, но аз не жалия толкова жертвите на терора, тях има кой да ги жали – техните деца и внуци. Повече ми е жал именно за тези деца и внуци, сродници на врагове на народа, за техните съпруги и майки, за хилядите обркани съдби и житейски драми, защото травмата, нанесена на тези хора, бележи живота им и до ден днешен. Наскоро един варненски писател се произнесъл, че книгата ми си има своите достойнства, но притежава и един сериозен недостатък – написана е с омраза. Строго погледнато той е прав, по правилата на класическия роман авторът няма право да декларира, или по-скоро да изразява позицията си директно и в прав текст, предполага се, че ако романът е качествено, тази авторова позиция трябва да бъде поднесена на читателя чрез действителността и постъпките на героите му. Бих могъл да възразя, че не живеем в средата на деведесетте век, а в началото на двадесет и първия, че правилата за това са променили, за да бъдат променени, но това не е толкова важно в случая, по-важното е, че съм длъжен да призная следното – аз не можех да напиша тази книга, ако не изпитвах омраза и гняв, признавам, че съм лош християнин, защото познавам ненавизждам онези хора, без да ги познавам лично, които, с репресии и убийства си проправиха път и поставиха основите на една финансово-партийна олигархия, а наследниците на тази олигархия управляват, или поне се опитват да управляват, и до днес страната ни. Не мога да напиша такава книга и да я посветя, примерно – “На ДС с любов”. Ако някой може, да заповяда. Няма как да простя на убийците, които озлочестиха хиляди български майки, не мога да простя на онези ренегати, които забравиха и род и език, поставиха се в услуга на една чужда сила, угодничеха и се гърчеха пред нея, унижаваха и себе си, и народа си, дори

се хвалеа с това, че най-добре се служи на България, като се служи на Съветския съюз. Впрочем някои от тези хора днес сервилничат пред други сили.

Искам да напомним, че “Тихият бял Дунав” е роман, а не документално четиво. Имената на жертвите, упоменати в книгата, са на действителни хора, само главните герои са общо взето измислени, но някои от тях са събирателни образи на хора, които познавам лично. Искам още да заявя, че не съм имал намерение да пиша книга на ужасите, макар че ако исках, можех да го направя. В процеса на предварителната си работа прочетох и чух от устата на оцелели затворници такива ужасии, които човешкият ум не може да побере. Не това обаче е била целта ми, спестил съм много потресаващи събития и случки от лагерния живот, затова не приемам обвиненията в известен натурализъм, не съм разчитал на подобни трикове и ефекти, ако обаче те са направили силно впечатление, вината за това не е моя, а на ония, които са ги извършвали.

Онова, което ми направи силно, неприятно и изненадващо впечатление, при разговорите ми с бивши лагеристи и близките им, бе нежеланието от тяхна страна да се връщат в спомените си към ония години, отговаряха неохотно на въпросите ми и гледаха час по-скоро да се отърват от мен. Мога да се закълна, че в очите на повечето от тях ясно съзрях страха. Те продължаваха да се страхуват, от какво – не знам. Човек може само да гадае какво става в душите им. Явно страхът ще ги преследва до самата им смърт.

За това, какво се е случило там – в Беле, Ловеч и Скравена, знаем по нещичко ние, хората на моите години. Далеч повече неща знаят по-възрастните от нас, общото обаче, което ни обединява, е интересът към този отрязък от най-новата българска история, който никога няма да забравим. В този смисъл много ми се иска “Тихият бял Дунав” да е книгата, която ще достигне до по-младото поколение, което няма спомен от тази срамна епоха. Защото това време не бива да бъде забравено, за да не се повтаря. Мъдрите народи за това са мъдри, защото познават историята си и се учат от грешките си. Било време вече да затворим тази страница, уверяват ни управляващите, това е било толкова отдавна, кому е необходимо да се рови в миналото и да разранява стари рани. Затваря се страницата, която е прочетена, господи, а лично аз ще ровя дотогава, докато някой поднесе отдавна чаканото извинение. Не говоря за възмездие и наказание, тях има кой да ги въздаде, и на него със сигурност повече му приляга, отколкото на нас – грешните.

Из анкетата на БОРИСЛАВ ГЪРДЕВ

**„ГОРДЕЯ СЕ, ЧЕ СЪМ
СЕ РОДИЛ НА БРЕГА НА
МОРЕТО И ДО БОЛКА
ОБИЧАМ ГРАДА СИ.”**

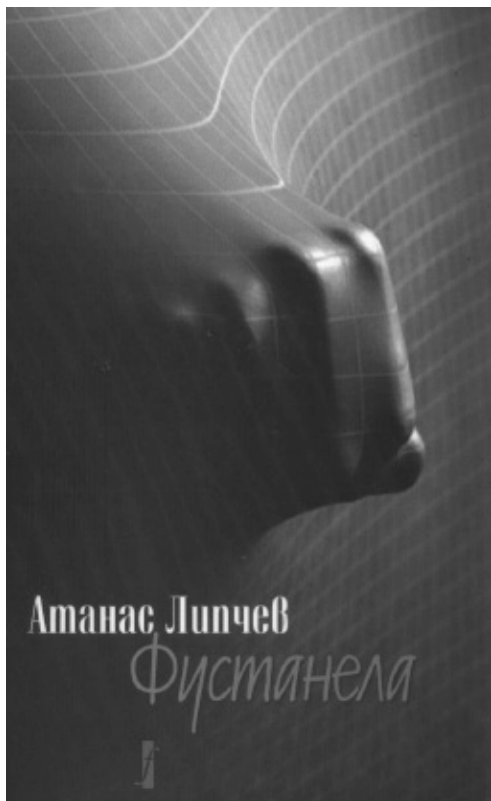
Роден сте през 1951 г. във Варна и завършвате българска филология в Шуменския университет „Константин Преславски”. От кога датира интересът ви към прозата, повлияха ли вашите юношески и младежки преживявания за формирането ви като писател?

Любопитството ми към книгата изобщо е от онова сякаш небивало време, когато вероятно съм се осъзнавал като човек. Благословено време – като един малък Колумб откривах света – очарован, възхитен и сигурно малко уплашен. “Какъв искаш да станеш, като пораснеш, момченце?” Ами, мънках срамежливо аз, искам да чета книги. Няма такава професия, синко, клатеха укорително глава възрастните и мъдрите, опичай си акъла, докато е време, защото нищо хубаво не те чака с тия кни-

ги. Иначе пиша активно от края на седемдесетте години. Детството и юношеството са най-прекрасния и магически етап от живота на всеки от нас, без съмнение са ми повлияли малките ми, но потресаващи открития в краткия ми дотогава живот – първото приятелство, първата любов и първото предателство. Нещо ми нагарча в гърлото, като се сетя за онова време, което безвъзвратно отлетя в небитието.

Дълго ли пишехте само разкази? До сборника „Вълча любов”(1986) или и след това?

С разказите приключих отдавна, изглежда ми отесняха. Стана някак естествено и от самосебе си. През последните пет години съм написал точно четири разказа и то само защото ми ги поръчаха от някои вестници и списания. Разказът е труден и отнемащ твърде много интелектуална енергия жанр. Той е като стихотворението – всяка дума трябва да е гвоздей и на мястото си, разказът не търпи излишества и словоблудство, които, да речем, в един

роман могат и да минат, особено ако читателят е по-непретенциозен и се вълнува единствено от фабулата.

Как бе възприет първият ви сборник с разкази? Пожъна ли успех сред читателите и изпитахте ли удовлетворение като художник от свършената работа?

Спомням си, че книгата бе посрещната доста добре както от читатели, така и от оперативната критика, която все още съществуваше по онова време. Излезе само една-единствена отрицателна и съсичаща за млад автор рецензия в “Литературен фронт”, но това не ме изненада особено, като се има предвид кой я бе написал и това, че знаех кой я бе поръчал. Не бях любимец на властимащите, не ме долюбваха особено, минавах за автор на “дребнобуржоазни разказчета”. Цитатът е от въпросната рецензия. А авторът ѝ, след промените през осемдесет и девета, се нареди в първите редици на току-то пръкналата се “опозиция”. Дали съм изпитал удовлетворение от свършената работа... не знам, не съм сигурен, на мен по принцип все нещо не ми достига.

Защо след това не писахте нищо 18 години?

И аз често се питам защо. Просто дойде един момент, в който реших, че българската литература спокойно може да мине и без мен. Впрочем и досега съм на това мнение. Някакво необходимо отвращение към самото писане се утаи дълбоко в мен. Дори бях убеден, че завинаги съм скъсал с литературата, но се оказа, че зависимостта ми от нея е твърде силна и непреодолима.

Смятате ли се за „певец на Варна”? Това ли е вашият свят, вашето Макондо?

Е, чак пък “певец”... Това по би подхождало на поет. Но се лаская от мисълта, че съм най-варненският прозаик. Варна силно присъства във всичките ми книги, в този смисъл - да, тя е моят свят, тя е моето Макондо.

Страдате ли от провинциални комплекси – затова, че не живеете и творите в София?

Аз съм роден и израснал в град с две хиляди и шестстотин годишна история, култура и традиции, за какви комплекси изобщо може да става дума. Гордея се, че съм се родил на брега на морето и до болка обичам града си. Никога не съм изпитвал желание да живея и работя в провинцията, тоест в София, трудно издържам там повече от ден-два. Не мога да си представя, че е възможно да напусна родния си град, прекалено силно съм привързан към него. Макар че през последните години се пренасели и сега ми е малко странен.

Много тъжна е картината на съвременна България във „Фустанела”, граничеща с безнадеждност, въпреки че финалът е сгрят от крехката надежда за бъдещето на главния герой.

Да, картинката е тъжна и за жалост не виждам поводи за оптимизъм. Живеем в най-бедната страна в Европа... Криза, каква криза, за бога, та аз живея в криза откак се помня като човек. Кризата е оправдание за онези, които ни ограбват всекидневно. И ще я има, докато ги има и крадците. Никой уважаващ себе си народ не би ги търпял, просто би ги пребил със сопи. С този манталитет българинът няма бъдеще.

Кажете нещо в аванс за новия си роман „Другият бряг на реката” (2010). Кога да го очакваме на пазара и с какво ще ни изненада този път?

Е, това вече е изненада. Ами че аз едва преди няколко дни го изпратих в издателството, наистина не очаквах подобен въпрос. Нещо в аванс... знам ли, това, което мога да ви кажа със сигурност, е, че тази книга е нещо доста по-различно от всичко онова, което съм писал и издавал досега. Нещо повече, тя е експеримент, какъвто мисля, че не е правен в българската литература. И не само в българската. Вероятно ще излезе от печат през пролетта или в началото на лятото. Живот и здраве да е.

Водите ли си дневник и смятате ли някога да го публикувате?

Не, това е прекалено ангажиращо за мен. Аз съм мързелив човек. Бачкам като изумен, само когато захая нова книга. А инак идеята за дневник никак не е лоша. Понякога съжалявам, че не съм си водил такъв.

Мислите ли скоро да пишете мемоари?

Това ми прозвуча като покана да си напиша некролога. Не, не съм мислил и едва ли ще го направя някога. Човек трябва да се взема прекалено насериозно, за да занимава околните със себе си. Дори и да има известно основание за това. Да ме прощават мемоаристите, но все ми се струва, че подобно занимание е твърде нескромно и граничи с нарцисизъм.

Бихте ли създали есеистично-ноталгична книга за град Варна?

Това да, о, с най-голямо удоволствие. Не знам само дали ще ми стигне времето. Искане ми се да напиша такава книга и то най-вече за артистична Варна, това би било чудесно. В интерес на истината аз вече дори съм нахвърлил няколко страници като бележки и анонси. За моята Варна, онази, която помня от детството си, онази, която сега често сънувам. Това би било книгата на живота ми, дано господ ми даде сили и време да я напиша.

Какви мисли ви изпълват на прага на вашата 60-годишнина?

Противоречиви. Предимно депресии. Някак не усетих кога остарях. Боже мили, шейсет години, чак не ми се вярва. Все още се чувствам като онова малко момченце, което мъдрите чичковци укорител-

но съветваха: “Остави тия книги, момче, нищо хубаво не те чака с тях” А момченцето не пожела да ги послуша.. Затова сега си плаща. Но не се оплаква. Някой е решил да е така, нека бъде така. В реалния живот има всякакви хора. Не съм аз този, който ще го променя.

Чувствате ли подкрепата на семейството и съмишлениците – редактори и издатели в трудната ви писателска мисия?

Вижте, аз съм щастлив човек, независимо от това, че все мрънкам и все съм недоволен от нещо. И въпреки депресията си. Имам прекрасна и търпелива жена, три добри и умни деца, имам много и предани приятели, които обичам, а, не се и съмнявам в това, те също ме обичат. С две думи – аз съм богат човек.

Из анкетата на БОРИСЛАВ ГЪРДЕВ

АТАНАС ЛИПЧЕВ В СПОМЕНИТЕ И ТВОРЧЕСТВОТО НА ПРИЯТЕЛИТЕ

КОСТА РАДЕВ

ЦЯЛ ЖИВОТ МЕЧТИ

Едва ли някога поколенията биха разбрали – дори и това да ги интересува – какъв тъп живот ни се случи да живеем ние, родените в средата на XX век наред територията България.

Ако живееш във времена на борби, съзидание, разместване на пластове – естествено е творчеството ти да е свързано с тези исторически колизии.

Ако живееш в епоха на възраждане, преоценка на ценностите, на духовен полет – това ще личи в творбите ти.

Ако живееш в години на научен, технически, цивилизационен скок – веднага ще си проличи по написаното.

Ами ако живееш – както на нас бе писано – сред тотална простотия, с наложени силом безумни лъжеценности, под боутуша на идеологическите милиционери?

Е, тогава не питайте защо мнозина просто не пишеха. Някои се пропиха, други избраха смъртта, трети стиснаха зъби и обърнаха с омерзение гръб на занаята, станал вече недостоен.

Наско беше от тези, третите. Чак докато минаха години и реши, че перото му може да бъде полезно. За другите; защото писателството освен всичко друго беше станало вече губещ занаят.

Тогава седна и написа книгите си, в които отчаяни хора се бореа за оцеляване в груб, жесток и просташки свят.

За тези книги други много писаха и говореха. Аз ще се върна към една от последните, останала малко встрани от погледа на разбирачите – те я намериха май за твърде специфична с тази тъй различна морска визия.

Всъщност всички книги на Наско са

различни. Той търсеше, експериментираше, ровеше в стилове и изразни средства и когато приключваше с някой текст, уморен и преситен сякаш от него, минаваше в друга стилистика, без да се притеснява от упреци в разностилие. Същото това ми правеше впечатление в картините на скоро представилия се Иван Кирков – и той рисуваше във всички стилове съвсем лесно, сякаш на шега – но не като добър занаятчия, а като майстор със собствени могъщи внушения. Смятам, че Наско вървеше към стъпяване на прозата и същевременно към по-фино поднасяне на идеите; а също и към обогатяване на тези идеи в общочовешки план.

Това започна във „Фустанела“.

За него бе крайно време да напише тази книга. Имаше рибарския опит зад гърба си; имаше живите образи от острова на лодкарите, бе живял с тях, познаваше ги, разбираше ги и ги обичаше; прощаваше техните слабости, удивляваше се на бликащата отнякъде виталност, невъзможна в останалия свят. Морето е друга вселена; редно е да бъде населена с различни хора. Тук е редно да спомена, че самите тези мъжаги открай време осъзнават своята различност, своето гранично състояние и не на последно място – своята обреченост. Те приличат на Стайнбековите бродяги, но само донякъде, външно. Рибарите на Наско – а и същинските, защото Липчев си е все пак реалист – преди всичко изкарват ракията и къшея си с най-тежкия и опасен труд – това първо. И второ – поставени са в условията на България, където най-главният враг на отделния човек е самата държава.

Навремето борците срещу държавата са ги наричали хайдути, бунтовници, революционери. Сега просто се наричат българи.

Такива са рибарите на Наско Липчев. Тук няма евтина крайбрежна трагикомедия. Има просто трагедия. Носена с мъжество, достойнство и сила; понасяна с характерната насмешка на моралния победител; колкото и износена да е тази безсмислица.

От цялата пишеща и четяща общност може би само ние двамата с Наско знаехме какво значи туй „Фустанела“ – тази тежка, дълга, прекрасна рибарска мрежа, символ на надеждите за всеки рибар. Цяла година мечти – да дойде есента, да задухат солуганите, да докарат паламуда и с него във фустанелата да се набучат и сънуваните парички, а с тях и веселбата, песните, жените, спокойствието, достойнството, връщането на забравените борчове, новите палта на децата – всичко онова, дето Стайнбековите маргинали биха нарекли щастие. Но за рибарите, за да определиш едно нещо като щастие, трябва още една съставка – Свобода.

Те рядко я съзнават. Просто им се струва някак отвлечена, книжна тази дума. А всъщност нито ден не биха могли без нея. Твърдя, че тя ги е поамила на брега като песен на сирена, нечута от ушите, но превзела душата. Нима някой от тях не би изкарвал ракията и хляба и на сушата? Не можеш да бъдеш рибар без да владееш още сума занаяти; в морето нямаш механик и дърводелец, нямаш навигатор и свещеник – сам си. Сам си всичко това. Като писател, който сам е всичките свои превъплъщения върху хартията. Като Наско Липчев.

Бог бе решил да си го прибере рано – според нашите представи. Но кои сме ние, да обсъждаме Божиите работи? Може би Наско е бил свършил работата си тук; може би трескавото писане през последните години да е било бързане към покойа и награда – която приживе така и не получи?

Може би написа своето. Хвърли фустанелата и уловът му бе чудесен. И като всеки мъдър рибар и човек, Наско би казал: Сполай ти, Боже за всичко, което ни даде.

Ние живяхме в тъпо време, и още дълго ще живеем. Но отново ще дойде ред и на литературната история – както винаги е идвал. И тогава тя ще изтръска през ситото

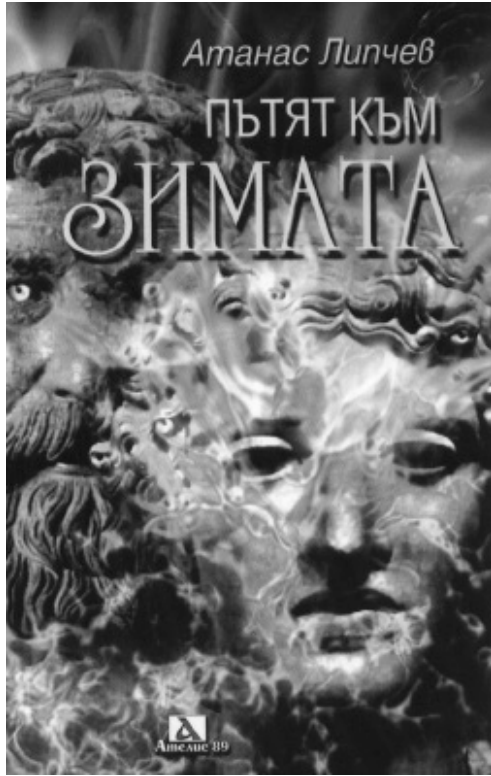
хилядите томове, милионите думи, фалшивите паметници, продажните имена. И каквото пресее – това ще е.

Нашият Наско Липчев ще е там – в шепичката брашно.

ПЕТЪР СТОЯНОВ

ЧОВЕК НА ДОСТОЙНСТВОТО И КУРАЖА

Запознах се с Ат. Липчев, след като вече бях прочел „Тихият бял Дунав“. Потърсих веднага начин да се срещнем лично, защото романът буквално ме разтърси. Това бе първото и май единствено засега художествено произведение, посветено на мъчениците на българския комунистически режим – извън документалните спомени на преминалите през ада на концлагерите и комунистическите затвори. Порази ме гледната точка на автора, който непре-

къснато си задава въпроса как е възможно човек, роден от майка, да се отнася така чудовищно към други хора само за това, че не споделят идеологията и практиката на комунизма (от която впрочем днешните потомци на палачите се отказаха със същия цинизъм, с който брутално налагаха болшеvizма у нас).

Разбира се, Атанас Липчев беше антикомунист и не го криеше (за разлика от мнозина днешни „сини“ интелектуалци, които смятат, че за престъпленията на комунизма не трябва да се говори на висок глас – това най-малко поражда неудобството да правиш общи коалиции и общ бизнес).

Слава богу, че Наско Липчев не мислеше така и написа великолепната си книга „Тихият бял Дунав“. Впрочем, той написа и други прекрасни книги, в които описа потресаващо точно начина на формиране на първоначалния капитал в годините след падането на комунизма. Може би затова книгите му се издаваха в малки тиражи и умишлено се negliжираха – хората, които днес дирижират основните литературни и медийни процеси в България, нямат никакъв интерес да се вдига шум около книги като тези на Атанас Липчев.

Затова и си отиде така тихо, както живя. Отиде си един много талантлив, много честен и скромнен български писател – комбинация, която тъй рядко се среща днес. Отиде си един човек на достойнството и куража да нарича нещата с истинските им имена. Сигурен съм, че след 20 години днешните младежи ще четат книгите на Атанас Липчев, за да научат истината за един исторически период, над който умишлено е спуснато булото на забравата. И това ще бъде най-голямото признание за

стореното от него на този свят!

Проф. д-р САВА ВАСИЛЕВ

ЗА СЪДБАТА НА ЕДНА КНИГА ИЛИ ЗА ДРУГИЯ БРЯГ НА РЕКАТА

Вместо с този лист приятелите и почитателите на Атанас Липчев днес трябваше да се срещнат с една книга. В нея щяха да прочетат критически текстове за творчеството на писателя, кореспонденция, думи от приятели, страниците от недовършената втора част на романа „Крадци“. И да надникнат в една библиография.

Книгата не се появи.

Ако ме попитате защо, не мога да ви отговоря – другият бряг на реката мълчи, крие тайните си. Отваря опасни въртопи, опитва се да погълне – да заличи завинаги – всичко, което го доближи... Иначе бряг като бряг. Но без друго някой се спотайва. Белее, издйнически пробягва между дърветата подобно призрак. Мамаи ни с красиви думи, реди рими, гръмки клетви за любов и преданост към хората. Към изкуството... Може би сенките са повече – бродници на стари, отдавна родени духове на завистта. Опитват се да ни изплашат, суятят се насам-натам и правят впечатление. Когато не издават книги – книга подир книга, камък подир камък в гнездото на лицемерието. Сякаш чувам гласа на Атанас: „Ега ти гадното копеле, а толкова години ми се правеше на приятел!“ Казвал е това по адрес на няколко души. С онова тежко чувство, което оставя подире си срещата на болката с отвращението.

Атанас бе по природа добър човек, макар да обичаше да погържа. И да се зарича. Но съм свидетелствал и как прощава. Особено в името на литературата, на таланта. Само че сега и тук отказвам да му подражавам. Поне що се отнася до последното. Намирам за най-тежки греховете към мъртвите. Цинично е и безкрайно подло да тропиш с дребните са крачета пред мемориала на отвъдното. (По силата на коя илюзия? На коя победа? Мъртвият писател не може да стане и да се защити.) Правят го, стринковците, все името на онези сребърници. Не трябва нам сребърниците, не трябваха приживе и на Атанас. Нужна ни беше книгата в негово име, за да се гледаме по-лесно в огледалото сутрин, докато си мием зъбите.

Атанас Липчев направи много за своята Варна. Преди всичко за литературното ѝ самочувствие. За тази същата Варна, която приживе нерядко го огорчаваше, но той побеждаваше разочарованията си. Не получи навреме наградата ѝ. За сметка на това се сподоби с читатели и приятели от цялата страна. С ценители на словото си отвъд границите на България. Сам не можеше да повярва, че го е постигнал... Няколко месеца след смъртта му, през лятото на 2010 г. в едно варненско заведение ми хрумна идеята за книга, посветена на личността и творчеството му. Споделих я със седящия срещу мен Ангел Дюлгеров, скоро след това с членовете на Сдружението на писателите, чиито председател до скоро бе нашият приятел. Одобрение, възторзи... Макар и с малко закъснение, стигна се и до гласуването на средства от страна на Общината. И тъкмо да пристъпим към издаването на книгата, която с А. Дюлгеров готвихме в продължение на повече от година, финансирането бе отменено. Кой го бе отменил, защо? По чий съвет и с какви подбуди? Мълчи другият – не отговаря тъмният – бряг на реката. Чака да мине жълтата, синята, червената, да дойде черната вода, че да лови риба и да се гоцава. Мисли си, че ще надхитри Рибаря. Ще го улови в мрежите на забравата и ще се снима за спомен... Само че Атанас бе морски ловец. Обичаше солената вода и солените приказки. Най-много пресолени сюжети за хора с нечисти съвести и дела. Иначе нямаше да напише „Тежки пари“, „Тихият бял Дунав“, „Крадци“...

Томчето „Дунав се влива в Черно море. Книга за Атанас Липчев“ засега съществу-

ва само в компютъра ми. Правят му компания един вестник, неиздадени съчинения на критици и писатели, две-три книги и други подобни, та не му е съвсем скучно. Сигурен съм, че рано или късно ще се появи във вид на книга. Може би не във Варна, някъде подалеч. Дано доплава до нашия град... Повече от двайсет години съм поданик на една друга – не морска, а историческа – столица, но продължавам да се чувствам жител на града, в който минаха детството и ученическите ми години. Продължавам да правя каквото мога за писателите, за хората на духа във Варна. Не съм поискал нищо за себе си, но съм казвал благодарствени думи от много трибуни за вниманието, което ми е било оказвано при всяко творческо завръщане. Варна е може би единственият град, който подпомага системно и осезаемо литературно-периодичните издания в България. Това трябва да се знае! Ето защо няколко пъти подемах идеята за ежегодна кръгла маса, посветена на периодиката за литература и култура в страната с домакин Варна. Засега отзвук няма. Но е разбираемо и едва ли е драма. Само че отказаната помощ за книгата в памет на Атанас Липчев е драма, при това срамна.

А може би точно така трябва. За да не се изменя на традицията. Същата, която му бе отказала толкова неща. Отказва му и сега. И за да ви убедя, че е така, ще ви разкажа едно малко пременение, станало при доставянето на последната част от тиража на романа „Фустанела“ на семейството на покойния писател... Тяхната улица бе в ремонт, затова спрях за минута вдясно от светофара на Археологическия музей. Някога тук спираха автобуси, сега имаше плътна колона автомобили. Няма как, застанах на втори ред, но край мен в еднопосочната платно имаше място за минаване на още два автомобила. Тъкмо бях свалил възтежкия кашон, когато ме връхлетяха двама полицаи на мотоциклети. Толкова стремително, сякаш бях терорист. Започна разпирания за спирания ми. Обясних, че само свалям кашона, че улицата, на която трябва да отида, е в ремонт и очаквам жената на покойния писател на прибере ето този роман. Аз май чувах за този човек, скоро починал, каза единият полицай. Да, скоро беше, потвърдих, чудесен автор, непременно трябва да го прочете. Извадих два екземпляра и им ги подарих. Благодариха, но казаха, че ще ми напишат фиш, защото началникът им видял като спирам и ги нагонил да ме санкционират. Ако не го направят, ще ги пържи на килимчето пред бюрото си, може и в подкуп да ги заподозре. Но да не се тревожа, глоба няма да има, и друго наказание също, да си потърся талона след двайсетина дни на еди-кой си етаж в Общината. Не планирах в близко време пътуване до Варна, но щом се налагаше... Разделихме се. След няколко минути и едно-две обаждания вече знаех, че са ме излъгали. Другото означаваше некомпетентност... Платих си като по куриерството, но не това ми загорча. Още тогава си помислих, че и сега съдбата има пръст. Някой или нещо в този град се ежеше враждебно на Атанас. На най-морския му роман. Дори когато него вече го нямаше...

Книгата за писателя и човека Атанас Липчев може и да не изплува от вълните край Варна, но все някъде ще се яви. За да свидетелства за присъствието на един голям писател, който литературата ни тепърва ще оценява по достойнство. Надявам се заедно с приятелите на Атанас, между които е и президентът Петър Стоянов, да издадем това томче. При това в близко време. Ще направим премиерата далеч от неговия бряг, на по-суха и гостоприемна земя. На първо място в подножието на величествените старопрестолни руини, извисили ръст над Янтра. Реката го помни. Знайно е, че се влива в Дунав. А Дунав – в Черно море. В голямата солна вода, което Атанас обичаше като свое второ аз. Край нея сега го очакват. Присловият с длан очи и тършуват из хоризонта. От там, казват, винаги нещо се появявало, някой се завръщал. Дори мъртвите писатели на своите самотни лодки за живот в следапокалиптичните времена.

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ

ОБРОК

Душата ми изгни във таз държава!...
Децата ни избягаха навън!...
Със мене днес – каквото ще, да става!...
Във краткия живот – случаен трън!...

Какво прекрасно място продължава
България да бъде – като сън!...
Какво от моите сънища остава?!... –
Децата ни заминаха навън!...

През целия живот се заблуждавам,
че някога ще светне – ала, не –
тук милата ни, родната държава,
ни тласка бавно – все на колене!...

И гледам как отдругаде прииждат, -
докрай да ни изкупят, но нима
държавниците наши все не виждат
как тихо си отиваме – с дома?...

Как тихичко продаваме земите,
как бавно бий камбаненият звън!?!...
Днес Крум го няма, българи!... А дните
броят ни все bankerите отвън?!...

Ювиги хане, колко си високо?!...
И колко нямат българите глас?!...
Живота си полагам във оброка –
да се завърнеш някой ден на власт!...

Да върнеш пак законовата сила,
да вдъхнеш дух на българския глас!
И да изчистиш таз държава гнила,
преди да е очистила тя нас!...

ОЧОВЕЧВАНЕ НА ФИЛАНТРОП

Простенва в мен човекът непознат –
прострелян с незаслужена обида...
Какво за мен е още този град,
от който тихо днес ще си отида?...

Борба за власт, интриги и воня!...
От хиляди години все така е...
Едва ли ще дочакам жив деня,
във който алчността ще се покае...

Открехвам бавно своята душа...
Вратата ѝ – без никакви устои...
С какво ли мога да се утеша?...
Сред чуждите да търся вече свои?... –

Каквито имам – имам ги до гроб –
макар и по вселенски надалече...
Живее в мен отчаян филантроп...
И се надявам да се очовечи...

РИТОРИЧНО

*„Тежко, тежко! Вино дайте!
Пиян дано аз забравя
туй, що, глупци, вий не знайте
позор ли е или слава!...”
Христо Ботев*

Днес бързо оредяваме на площ,
която ни е вече тъй широка...
В историята чезнат чест и мощ,
приемаме на дявола оброка...

И всичко се повтаря като в сън,
излизане от който просто няма...
Напомня ни през ден камбанен звън,
че този сън зловещ не е измама...

Тук наши политици грабят с нюх
на вълци единаци хляба роден...
За воплите народни все е глух
пастирът, който трябва да ни води...

А българите наши по света
все общностите там увеличават.
Да се замислим с родна суета:
позор ли е това, или пък слава?...

МИХО СТОЙЧЕВ

СЕЛО

Тъй рядко идвам, да не станеш спомен
и да прелея татковия гроб.
Да вдъхна ведрост – за животец огън,
загасващ често в градския въртоп.

Но виждам само смъртност и забрава -
невъзвратими даже и от лек.
Какъв живот, и дали е, едва ли –
пристъпвам тъжно, като след ковчег.

Дочувам стряскащ удар на камбана,
пренасящ в ехо неспокоен звън.
И вие псе, изгубило стопанин –
изпращайки към вечния му сън.

Денят, като виновник си отива –
за някой, със необратима вест...
Дали и утре ще осъмнеш живо
и ми спестиш камбанения стрес?

КЛОШАР

Едно и също се повтаря.
И никак не е много леко.
С едничка мисъл, всяка заран,
той бърза да превари всеки.

Да стигне първи до казана,
сънувал в кратката си дрямка.
И едва ли ще се нахрани –
човек, или на призрак сянка.

Нащрек е вярното му куче
в това невярно, гладно време.
И с право е, пай да получи –
любов сред неволя родена...

И непредвиден, и кошмарен –
изтискава облак северняка.
Какъв живот, и тая заран
единствен дъждът го оплака!

СЛЕПОТА

Закъсняла, може би,
за съня все още скъпа –
на ръба на своя край,
бавно вечерта пристъпва.

От пробоеен слънчев лъч,
тъмнината ѝ прокапа.
И очакван светъл ден –
снежна топка – се разтапя.

И все повече разбран,
губи лицето си здрача.
И забързан в тоя свят,
всеки към надежда крачи.

Аз не зная, накъде,
но вървя май слепешката.
И, подобно топка сняг,
се стопявам безвъзвратно!

ВЕЛИКДЕН

Премъдро утро свещица запали,
за молитва да прикани света.
И кой с любов природата погали,
че всичко е с неземна красота?

Какво разсъмване, земята цяла
е във зелено. И цветя, и цветя.
Като че ли и мъртвите, заспали,
пробудени си захвърлят кръста.

Разпъпили, дърветата ухаят,
преди да вържат сочния си плод.
И светъл лъч в прозорците играе –
вестител ангелски – за нов живот.

Вихрушка към небето се завърта –
напук на някой дяволски протест.
Кой казва, че Христос е вече мъртъв:
“Христос воскрес”, шепне всеки днес!

ЕЛИ ГЕОРГИЕВА

ЛЮБОВ ПО НИКОЕ ВРЕМЕ

Белег мой, на гърба на кошута,
извор мой, в шепа бистър и бял,
още губя душа и се лутам,
и се чупя на камък и кал.

Вътре в мене натрапчиво пее,
със по две птици всяко гнездо.
Някак дръзко момата на змея
в пещерата застила сено.

В тъмните ми и зимни пъртини
кълнове припознават света.
Ражда в болка земята, до синьо,
своите бъдещи топли деца.

С тях по устните плъзва усмивка-
слънчев лъч слязъл в тъмния лес.
Погледът ти е мургав и пивкав...
И за него живея и днес.

САМОЛЕТИТЕ
СА НЕЩО ВАЖНО

Монтеки ли си или Капулет,
на родословието ти не знам завоя,
но без пилот е твоя самолет.
Оставаш пеш, пред портите на Троя.

Пешаците на ни една жена
не са по вкус. (Освен да са герои.
Но теб като те гледам ей така,
не би разчитал на геройства свои!)

Не сядай пред Троянските врати -
иди записвай курса за пилоти!
Тренирай самолет да излети!
Току виж литне - в другите животи!

ТИ ЗА МЕН СИ ОТВОРИ
ДУШАТА

Бях неканена гостенка. Не посмах да
докосна вратата.
Напрашена, помръкнала, с рамене на
крайбрежна секвоя.
По дъха ме позна. Ти за мен си отвори
душата
и отрупа ме с ябълки, като съща Елена
от Троя.

Не помислих за времето - пукнатина
нащърбена в устните,
след сигналните граници, проходящи
по темата „лично“.
Само исках ДА БЪДА и назад
да не щеш да ме пуснеш,
без значение всякакво за нередно,
дори неприлично.

Нека малко остана тук! После - все
едно - пак ще си ида
с планина от условности - тежестта на
човешкото време.
Ориста ми предречена, горе Господ в
момента наприда -
тя е колкото трябва, за да мога на гръб
да я взема.

Непонятно уютно е. Твърд хлябеца
покръстен от свещите.
Преоткривам се в тебе - аз, една
недотам непозната.
Вън се пръскат сърцата. Даже зимите
вън са горещи все...
И е толкова хубаво, че за мен си
отвори душата.

СТАНКА БОНЕВА

ИМПЛИКАЦИЯ

Ако цветът на очите ти
се е преместил в небето,
ако
топлото от ръцете ти
е плъзнало по поляните,
ако лудват
реките в теб,
а тежестта на стъпките ти
прави езера,
ако птиците ти кръжат
за ласка,
ако
корените ти
потеглят на път,
ако желанията ти
понижават,
ако
пространството ти
се стеснява,
а времето ти се ширва,
ако косата ти стои
на разстояние
от теб,
а музиката прилепва
плътно до кожата ти
пролетта е дошла.

Мария Василиева - Терзания

ЗА ЛЮБОВТА
КАТО ЗИМА

Сковава ручейте в себе си.
Предживотно.
След смъртта.
Не може в летаргични ледници
да хвърли котва
любовта.

Извайва глетчери от чакане. Обръща
чаши самота
и грог с лимон, и чай с горчилки
в иглуто – къща
без земя.

Лавина за непредпазливите.
Предсмъртна.
Но не всява страх.
Напролет преброява живите
и си отива
вместо тях.

НАТАЛИЯ ЦВЕТАНОВА

МАЛКА ЖЪЛТА
ПЕСНИЧКА

това ще е последната ми песен
заспивам
и защото няма хора
луната се превръща в жълта вещица
и си говорим...
говорим
даже малко се надвикваме
чия вселена днес е по-дълбока
и по-добре сега да бъда никой
/на дъното нощта се слива с локвите/

избяга пролетта ми
по пижама
в съня ми няма летни самодиви
и тази есен... никаква я няма...
(на дъното и думите се сливат...)

и всичко ми е празно
няма зима
(но нямането също е законно...)
така живея вече две години
безсъботно
безцветно
безсезонно

разбягаха се земните посоки
животът стана ниша с отражения
не мога да изляза срещу подпис
от никоя измислена вселена

на сенките не им е нужно дъно
вината като малко коте шава
от другата страна ще бъдем съдени
защото нямам време за прощаване

а жълтата луна ще ми отвори
единствената къщичка
от слама
заспивам
и понеже няма хора
е по-добре изобщо да ме няма

МНОГОТОЧИЕ

вървя по многоточието от сърца
и не разбирам
какъв е смисълът на точката
когато
след нея идва ред на нова точка
за да превърне истината
в многоточие

КОГАТО ТЕ ОБИЧАМ
СЪМ ЗЕЛЕНА

изтрих непоетичните си преходи
начупих самотата си на рани
не знам защо се връщам в този свят
в живота има твърде много синьо
и твърде много страх
и твърде много....
студът на закачалката мълчи
преглъща всички свои половини
каква цена да сложа на смъртта
къде започва зимата...
кога ще свърши...
измислям те
садя цветя в небето
сънувам те...
все южно те сънувам
дъждът забива корени
дъждът мълчи
зелена съм
зелена съм
зелена....
преди роса пейзажите се укротяват
посоките безсънно спират в мрака
а пътят към нощта е пуст
и кратък
след толкова фалшива тишина...
животът е с решетки..
а е лято...

СТАНКА ИВАНОВА

КЪМ ВРЕМЕТО

Спри, не бързай, Време, с леки стъпки,
остави ми миг на съзерцание,
забрави по тялото ми крѣпките,
напълни ми кана с възклицания!
Топъл дъжд прати от небесата,
светли капки с пукащи балончета,
погали ме със ято морски кончета!
Изплаши ми мислите задрямали –
бил полезен казват доза стрес,
ако трябва даже изпързалай ме,
но първо ме качи на Еверест!
Смело ми вдигни адреналина
за секунда в страх да онемее,
приземи се в чашата ми с вино,
успокой ме с рядка орхидея!
Помогни ми да съм благодарна,
в словото ми изсипи реки,
хвърляй ме от вярно към невярно,
разгневи ме, после ме смири!
Направи го като за последно,
можеш, време, Дявол или Бог...
И, когато се усмихна, редно е...
Ми кажи: Какъв добър урок!

СНЯГ

Вече втори ден вали,
скри се птичата естрада,
вятърът навярно спи,
щом снегът отвесно пада.
Зимата плете дантели
върху клоните, тревата,
всички цветове са бели –
от небето до земята.
И дали защото зная:
всеки цвят съдържа бяло,
в зимата не виждам края,
а цъфтящото начало!

ЛОГИЧНО

Все някога, логично, без съмнение
ще се преселя в друго измерение,
ала и там животът ми ще си върви,
тъй както е било във земните ми дни:
На масичка до разцъфтял шибой
ще чака златна книга на Толстой,
по радиото в светлата си стая
ще слушам Ерик Клептън и Марая.
Ще ме приспиват тамошни щурчета
след дъжд върху небесните полета,
ще ме събужда от Венера сянка
на снопче нарциси и лилава камбанка.
Привечер в екзотично ресторантче
ще пия бира във сребристо канче
и залезът щом плисне тъмно вино
с Пачино филм ще гледам в лятно кино.
Задрема ли под пухена завивка
ще влезете в съня ми със усмивка
край облаци с цвят приказна дъга
да седнем заедно на лунната трева,
а свърши ли съня в космична тишина
ще ви намирам върху старата Земя...

Нечакан втурне ли се дъжд от
небесата...
Да знаете – със лейчица поливам си
цветята.

АТАНАС МОЧУРОВ

Роден на 12.05.1931 г. в с. Сломер, Павликенско. Завършил българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1962 г.

От 1967 г. и досега живее във гр. Варна, където е работил като редактор в Държавно издателство, журналист в Радио Варна и зам. главен редактор на литературния алманах „Простори“. Член на СБП. Бил е народен представител в VII ВНС (1990-1991). Автор на множество стихосбирки, романи и книги за деца. Носител на „Награда Варна“ (4 пъти). Награден е с орден „Кирил и Методий“ първа степен. Почетен гражданин на гр. Павликени.

ЧОВЕКЪТ

На него всичко му дотяга –
и ангели, и бесове..
Терзан от скуката, той бяга
да дири други светове.

И уж е умен, а не знае,
че Ева с нейния Адам
не са изгонени от рая,
а са избягали от там.

ОТГОВОР

Поглеждаш ме накриво
и ме кориш на глас,
но дето ти отиваш,
от там се връщам аз.

Не е тя най-красива
и най-добра не е.

Ала напук – такава
сърцето я прие,
защото тръгна с мене,
когато буря вя.

Зад мен ти спря смутено,
а тя до мен вървя.

И който люби само,
това ще разбере:
очи сърцето няма,
но вижда най-добре.

ДУША

Моя селска душа, пак ли ти?
Пак ли ти, упорита и дива,
вкоравяваш гръбнак и плещи?
Ни добро, нито зло те превива.

А наоколо... Слушай, душа,
този сладък живот ме омайва –
та и аз съм човек да сгреша,
обещавам ти: ще се покая.

Ала не! Като някой вампир
Ти си яхнала моето тяло –
към реката ме тласкаш безспир,
а реката бучи побесняла...

КАКТУС

Като изстрел в нощта, ненадейна
блесна лудата наша любов,
а сега е за присмех – семейна,
посивя като сбръчкан картоф.

Бели гълъби в майска омая
бяха дните ни – ден подир ден,
ти и моите сънища знаеш,
ала знаеш ли всичко за мен?...

Ако в този момент те прегърна
и притисна до своята гръд,
бих ти казал, че ти се превърна
в плът от моята собствена плът.

Твояна болка и мене опарва,
с радостта как ще бъде – не знам.
Ти не вярваш, не вярваш, не вярваш
и на крачка от тебе съм сам.

Гледам кактуса. Колко нагъсто
своя губер бодлив е тъкал!
... И увисва във мъртвия въздух
остарялата моя ръка.

Мария Василиева - Всеки идва от някъде

ЛИДИЯ КОВАЧЕВА

РОДНА РЕЧ

Родна реч, многострадална -
поругована брутално!
Свята си като икона!
Реч - на робството ни стона!

Родна реч, за мен свещена,
от светци си сътворена!
Като хляба си ми нужна,
жар си ти в кръвта ми южна!

Родна реч – имане златно!
Бог бе щедър многократно -
наспорѝ слова – богатство;
с другите да бъдем в братство!

Родна реч, така “звънлива”,
“гъвкава”, изящна, “жива”!
И над време и предели
ни прославяш в чудни трели!

Реч – Вселена си, безкрайна –
криеш не едничка тайна!
Днес от теб съм вдъхновена,
родна реч, благословена!

Светът в сяг цял в есенна виелица.
Животът няма никакво лице.
И никой не е обещал спасение
докрай на изтърпелите поне
Валери Шаламов

ДАНКА СТОЯНОВА

ВАЛЕРИ СТАНКОВ В НОВО АМПЛОА

В този свят на една тъжна епоха ни връща назад във времето поемата на Валери Станков „Йосиф Сталин“, поместена в последната му книга „Дърво за бесене на поет“. Разположена на 14 страници, тя представя поета в новото му амплуа – политическата сатира.

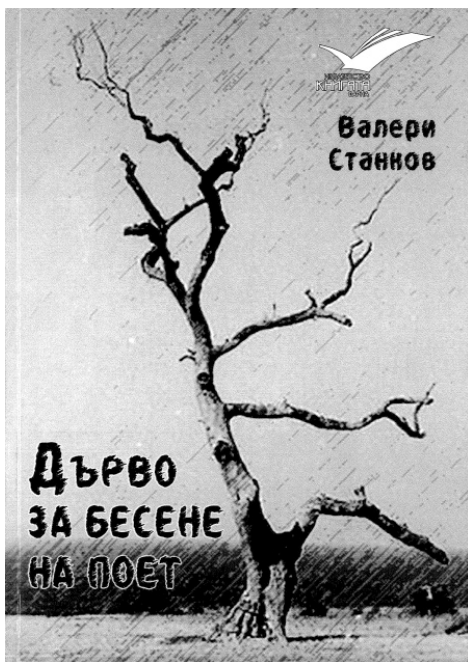
Разбираем е стремежът на автора да следва добрата традиция на българската политическа сатира – не лесно поле на действие, чийто връх е публицистиката на Хр. Ботев. Главното, което авторът постига с поемата си е, че ни напомня да не забравяме това време, защото и ние сме част от него, тъй като то е проектирало по един или друг начин нашето развитие години напред чрез своите кошмарни измерения.

Наистина, изисква се не само гражданска доблест, но и мъдрост, за да погледнеш от разстояние на времето към една желязна епоха и да покажеш целия неин абсурд чрез образа на един световен диктатор – Йосиф Сталин. Поетът говори от името на главния герой и чрез последователни наслагвания на личните си преживявания във времето, авторът успява от една страна да изгради образа на „Вселенския бащица“, а от друга – образа на героя – един от „изтърпелите“ и преминали

през катарзиса на това ужасно време и през месомелачката на душевното опустошение, превърнало го в „малко сталинче“, както сам се изразява той. Чрез проследяването на житейски извървания път – от детските ясли, когато за пръв път се среща лице в лице със страха, през кървавите инквизиции, където чува, „как месото им пращи“ – до ледената тундра на Сибир и страшните нощи на Колима, поетът прави тъжна и горчива равностетка и самооценка, стремейки се да обхване по-пълно и многостранно това абсурдно време. И всичко това се случва, защото „тъй иска Сталин“ „човекоядецът на XX век“, който докато светът живее в заблуди под неговия благ поглед, той „поглъща времена, съдби, държави“. Не е пожалена и българската действителност с бригадирските строежи, пускови обекти, срокове и др. всякакви методи на партийно и държавно ръководство, които потвърждават, че и след смъртта си Сталин се е превърнал в „кървава икона“. Четейки поемата, неминуемо възникват въпросите: Каква сила на духа и издържливост трябва да има човек, за да

оцелее и колко пъти трябва да се изправи и отново да оживее в тази джунгла, където промиват мозъка „до кретен“?

Да, възможно е и физически човек да оцелее, но преди всичко той вече е деградирали духовно. Тази духовна нищета е по-страш-

Валери Станков, „Дърво за бесене на поет“, издателство „Книгата“, Варна, 2012

на и от самата смърт, защото „до днес Сталин е пирамида“, обожествен нейн връх, който не е пожалил даже самия Исус („той посече Господ Бог!“). Чрез ефектни алегории и метаморфозни па-

родии авторът постига силата на въздействие при изграждането образа на Сталин. Сред сполучливите художествени решения е и образът на влака, в който поетът обича да пътува макар и с „възпален мозък“, да пътува през разрухата на морала, измамата, срива на етиката и духовната нищета – през един **иреален** свят, в неговата **абсурдна** реалност. Могат да бъдат отправени упреци към езика на поета, че е пресилено саркастичен, на места груб и циничен. Но мисля, че той съответства на грубостта и цинизма на същото това време, което е подменило критериите, преобрънало е общественото равновесие и отново е поставило човека в пантеона на безволево робопение и подчинение, в безпомощност и заблуди, където няма никаква възможност за човешка изява и лична свобода.

Поемата на Валери Станков не ни връща просто така назад във времето. Тя поставя въпроси, имащи актуално звучение за нашето време и ни заставя преди всичко да разберем големия срыв на марксистко-ленинския сталински мисловен баласт поради неговата примитивност и отсъствие на върховенството на духа, на личната свобода и отговорност на личността. Нещо повече сталинизмът е освободил човека от грижата за лично познание

на света. Това за него е сторила партията и нейната истина се вмения във всеки човек още от детските години. Валери Станков сполучливо разкрива механизма на манипулацията на съзнанието още в детската градина: - „Сталин пуши, за да стопли нашите слънца“ и „пратил триста души да цепят за дечицата дръвца“. Последната инстанция на тази истина, разбира се, е вождът (както при дучето и фюрера) и всяка съпротива срещу нея, всяка проява на мисълта се наказва, т.е. репреси-ра жестоко. Така се изгражда една колосална репресивна машина на тотална диктатура и скудоумие.

Навярно, някои ще кажат, че тази епоха е вече история и не е необходимо да се връщаме назад. Но, мисля, че позицията на Валери Станков е друга: чрез тази поема той потвърждава една мисъл на Кант, а именно, че: „Историята не е нищо друго, освен осъзнаване на свободата.“ Съвременният човек днес не е безпомощен обект, на който всеки вожд (фюрер) диктува своята историческа воля. Ето защо, повече от всякога, днес е необходимо всеки да осъзнае свободата си. Може би, с тази поема Валери Станков се стреми да направи възможно това, защото уроците на историята не трябва да се забравят. Не трябва да се забравя и това, че все пак човекът е, който устоява срещу всеки и всичко, въпреки превратностите на човешкото развитие като залог на духа и интелекта си, който стои над всичко на света.

От стр. 1

гането на тази цел действително е бил избран удачен и това е било маневра срещу очакваната неизбежна реакция от страна на Патриаршията спрямо българите. Преди всичко самият характер на българското църковно национално движение налагал скъсване с Цариградската патриаршия, тъй като българският народ се борел не само за български владци в българските епархии, а за признаване на българската народност, на правото й да се разпорежда сама в духовния си живот без външна намеса чрез създаване на самостоятелна национална църква с широкото участие на народните маси.

Акът на 3-ти април 1860 г. послужил като мощен революционен сигнал за сплотяването на българския народ не само да се бори, но и да наложи своите национални права и интереси. Затова новината за скъсването на Патриаршията била посрещната навред в България и извън нея - във Влашко, Русия и навсякъде, където имало български колонии. С демонстрацията на 3-ти април българите поставили пред правителството свършения факт - скъсването с Патриаршията и в съзнанието на българския народ чуждото духовно иго било вече завинаги отхвърлено. Така на този ден българският народ сам, със собствени сили и по собствена воля постига изключителна победа в дългата си и трудна борба за самоопределение и на-

БЪЛГАРСКИЯТ ВЕЛИКДЕН

ционално признаване. За окончателното реализиране на тази цел, борбата се оказала още по-трудна, защото българите трябвало сами, със собствени сили да преодолеят противодействието на могъщи противници, да водят борба още единадесет години.

Вътрешната и външна обстановка, при която се развивало българското църковно национално движение през годините след трети април 1860 г., станала още по-сложна, защото не само Патриаршията засилила безкрупулната борба срещу българския народ, но и политиката на Великите сили оказвала силно въздействие върху хода на борбата за независима българска църква. Тази борба попаднала във водовъртежа на противоречивите интереси на Русия, Франция, Англия и Австрия, всяка от които се стремела да й даде направление съобразно със своите политически планове на Балканите и да я използва за свои цели. По този начин българското национално-църковно движение станало една от най-важните съставки на т.н. Източен въпрос.

Първоначално турското правителство посрещнало събитията на 3-ти април със съдржана благосклонност, тъй като за Портата било важно обстоятелството, че скъсването на българите с Патриаршията било чисто тяхна инициатива, а не внушено отвън и по-точно от Русия и даже било в разрез с нейната политика относ-

но единството на Патриаршеската власт. По-късно, обаче, руската дипломация възприела българската идея за създаване на самостоятелна църква чрез решение на турското правителство.

През втората половина на 60-те години на деветнадесети век, Англия и Австро-Унгария, с подкрепата на Франция, действали съобразно своите икономически и стратегически интереси в Османската империя по отношение на българската национална борба в две направления: 1. Задушаване на въоръжената борба на българите и отклоняване на руското влияние с цел запазване целостта на Турция и 2. Съветвали настойчиво Портата да вземе в ръцете си решаването на българо-гръцките църковни противоречия в полза на българите, за да ги отклонят от революционната борба. След създаването на сръбската, гръцката и румънска държави, българите ставали най-многобройният народ в Османската империя и затова на българското движение за самостоятелна национална църква, Портата гледала враждебно, защото разбирала неговия политически характер и значението му за сплотяването на българската нация. С разгарянето на борбата на българския народ срещу гръцките владци, Портата виждала, че недоволството на народа, започвало да се пренася и срещу турската власт. Патриаршията се превърнала в неизгоден съюзник и в турските

Мария Василиева - Спомен

управляващи среди се формирало убеждението, че за да се отклонят българите от революционната борба, трябва да се задоволят техните църковно национални искания.

Многогодишната тежка борба на българския народ за освобождение от чуждо духовно иго отново завършва с голяма и окончателна победа. На 28 февруари 1870 г. турското правителство издало ферман за създаване на отделна самостоятелна църква под името „Българска екзархия“. Българският народ посрещнал фермана с бурна радост. За пръв път турското правителство било принудено да признае с един официален държа-

вен документ българската нация, правото й да се обособи и да живее като отделен признат народ, както и правото й да създаде отделно църковна национална организация в Османската империя.

Знаменателен е и фактът, че независимо от това, че в българското национално-църковно движение съществували две течения, всички те преценили правилно значението на извоюваната победа като важна позиция за преминаването към крайната цел на българската национална революция - борбата за политическо и национално освобождение.

ЮЛИЯ КОЛОВА

ТАЗИ СВРАКА

Тази сврака интересна
е клюкарка всеизвестна.
Да работи не обича,
в чуждите гнезда наднича.

Тази сврака готована
идва вкъщи без покана
и за яденето пита,
наяде се и отлита.

Тази сврака е такава,
че дори не поздравява!
Прави се на важна птица.
Сврако, туй не ти прилича!

ЕЖКО БЕЖКО
ИГЛЕНИЧКО

Таралечке закачливо,
таралечке добродушно,
да не бе така бодливо,
щях отдавна да те гушна,
да те милвам нежно-нежно,
да те цункам по нослето,
но на острите ти вежди
ще си избода лицето.
Казвам ти го без обида:
да са весели игрите,
искам първо да те видя
да си прибереш иглите!

НА ДЕЦАТА – С ЛЮБОВ!

РАЙНА ПЕНЕВА

СЛЪНЧЕВА ДЪГА

Погледнете, погледнете:
спря дъждът и от небето
опна шарена снага
ярка слънчева дъга.

-Хей, дъга, над нас изгряла,
в седем цвята затрептяла,
сред небесния покой
още мъничко постой!

В блокче с четки и боички
днес рисуваме самички
с цветовете, ред по ред,
твоя пролетен портрет.

Дойде ли студена зима
всякое дете ще има,
даже още от снега,
ярка, слънчева дъга.

ПРОЛЕТ

Вятърко, вятърко,
хукнал в горичките,
чуваши ли, вятърко,
как сред брезичките,

в листите свълени,
бързо и лесничко,
с общи усилия
раждат се песнички.

Пейт авлигата,
косът и славеят,
свирка синигерът...
Ех, че забавно е!

Днес по земята ни
с птиците, волните
всичко е, вятърко,
песенно, пролетно.

РУСКА ДАСКАЛОВА

Из "Писма от далече"

МОЯ МИЛА БАБО,

Ето първото ми писъмце
от далечната Австралия.
Все питам се със свито сърце:
постъпката ни оправда ли я?...

Как да споделя за всички
тук видяни чудеса:

кенгурата във торбички
носят своите деца,
а да знаеш колко важна
движи се напред-назад
птицата "ему", тъй снажна
и с ужасно дълъг врат;
всички песове са "динго" -
вчера някакъв овчар
гледах как един го
водеше на ветеринар;
на човеци с тъмен тен и
много къдрава глава
казват им "аборигени"...
Ала стига за това.

Бързо времето измина.
Татко труди се за двама,
купи къща с градина,
а как подреди я мама.
Уча се прилежно - трябва!
Със езика съм "окей",
но да имаше тук баба
като теб с нас да живея -
да ме буди с глас сърдечен
с конфитюр и дъхав чай,
вечер пък да ме приспива
с приказки гласът ѝ тих,
колко бих била щастлива!
Бабо, май се просълзих...

Пиша отвъд океана -
мъкната ми ти разбра ли я?
С хиляди целувки - Яна,
от далечната Австралия.

КАТЯ БАКТЪРДЖИЕВА

БОНБОНКИТЕ

Мама отиде до съседката.
На масата беше чантата ѝ. В нея
се намираше портмоне с пари. А
долу, във входа имаше специа-
лизиран магазин, в който про-
даваха бонбони. Мама не купу-
ваше на Владко често бомбони,
защото щели да се развалят зъ-

бките му, пък той много обичаше
бонбонки. Като се върна, мама
взе чантата си и отиде на покуп-
ки. Да, ама преди това Владко
беше измъкнал от портмонето
една книжна паричка и се смък-
на с асансьора до магазина. Мама
казва, че уж всичко познава, ама
не беше познала, че е бъркал в
чантата ѝ. Той си купи бонбонки
и лапна една, двечки, триички.
После си скри пликчето със съ-
кровището на Аладин. Едва не се

задави, когато чу, че мама се връ-
ща.

-Нищо не съм купила за обяд
– каза тя, – портмонето ми беше
празно. Да не е влизал някой
чужд човек, докато бях у съсед-
ката – изгледа тя Владко подозри-
телно.

-Не, не е влизал никой – нали
той знае, че не бива да отключва
на непознати.

-Може като си пътувала с ав-
тобуса, мамо, някой да е бръкнал в

чантата ти – рече той убедително.

Тя се съгласи и се обади на
татко, като се връща за обяд да
вземе хляб. Обядваха пържени
яйца, защото в хладилника има-
ше само яйца. Тате направи бе-
лежка на мама, да внимава като
пътува – нали знае, че има кра-
дци. Тя въздъхна, стана от масата
и не побутна обяда си.

На Владко му стана мъчно за
нея, че излезе виновна.

-Има и деца-крадци – рече

татко. – От малки започват да
крадат.

-Какво става с крадците,
когато ги заловят? – попита
Владко и се позадави, като чу, че
крадецът лежи в затвор, а щом
излезе, трудно си намира работа
и хората се пазят от него. Изоб-
що – пропаднал човек.

Владко се разплака и извади
от джоба си рестото, което про-
давачът му беше върнал.

-Аз няма вече...

АКЦЕНТИ ОТ МАЙСКИТЕ ПРАЗНИЦИ В НАЦИОНАЛНАТА ГИМНАЗИЯ ЗА
ХУМАНИТАРНИ НАУКИ И ИЗКУСТВА „КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ” – ВАРНА

Празниците на културата в
НГХНИ „К. Преславски” започна-
ха още на 4 май т. г. с ХХ национал-
на конференция за литература,
история и философия. Участваха
със свои доклади десетки предста-
вители както от гимназията, така
и от редица хуманитарни учили-
ща в страната. Конференцията бе
открита със слово на проф. Сава
Василев от Великотърновския
университет. След края на конфе-
ренцията беше представен и ХХ
„Алманах” за литература и изку-
ство на гимназията. В съдържани-
ето на изданието срещаме около
120 автори на литературни про-
изведения и художници от учени-
ческия и преподавателския състав
на гимназията. А на 14 май бе от-
крита изложба на абитурантите от
гимназията, обучавани в профил
„Изобразително изкуство”. Из-
ложбата бе открита в единствената
във Варна зала за представяне
на изкуства в рамките на училищ-
но пространство – Арт салон „Ра-
курси”, намираща се в сградата на
НГХНИ „К. Преславски”.

На 18 май в зала 1 на ФК се

проведе традиционният тържест-
вен концерт на НГХНИ „Констан-
тин Преславски” – Варна, посве-
тен на патрона на училището

В тържеството взеха участие
представителните формации на
гимназията.

Концертът бе открит с изпъл-
нение на Духовия оркестър на
училището и мажоретния състав.
Оркестърът е канен за участия в
редица общоградски прояви, чест-
вания и тържества от партньори
на гимназията като ТУ – Варна,
Драматичен театър „Ст. Бъчва-
ров”, ВСУ „Черноризец Храбър”
и варненски училища. Изнасял е
концерти на сцена „Раковина” в
Морската градина. Взема дейно
участие и в организираните от Об-
щина Варна ежегоден „Преглед на
духовите оркестри”.

Професионалната подготовка
на гайдарския оркестър е пред-
поставка за активното му учас-
тие във всички училищни изяви
и в програмите, организирани
от Дирекция „Култура и духовно
развитие” и Национална агенция
„Музика” на гр.Варна. Участвал е

в международни гайдарски фес-
тивали в Европа, има множество
медийни изяви и осъществени
студийни записи в БНТ и други
телевизии. Оркестърът е печелил
призови места на Национални-
те конкурси за фолклор в цяла
България: - "Път без граници"-
Добрич; "Орфеево изворче" гр.
Ст. Загора; "Люлякови празни-
ци" – Ловеч; "Вълшебни ритми"
гр.Нови пазар. През 2005 г. година
спечели специалната награда от
кмета на гр. Варна господин Ки-
рил Йорданов на Националния
детски фолклорен конкурс "Варна
2005".

Народният хор и оркестър
може да се похвали с многоброй-
ни творчески отличия. Лауреат и
носител е на първи и специални
награди от Национални и Между-
народни конкурси: "Фолклор без
граници" - Албена, Добрич; "Ор-
феево изворче" - Стара Загора;
"Диньо Маринов" – Варна; "Му-
зикални надежди"- Добрич.

В програмата на концерта
се представи и най-новият про-
фил „Съвременни танци”, който е

разкрит през 2010 г., но вече има
завоювана първа награда на Меж-
дународен фестивал в Румъния и
му предстои участие в Междуна-
роден фестивал в Австрия.

Със своята професионална
подготовка учениците на НГХНИ
„Константин Преславски” – Варна
са доказателство, че учителският

колектив е изпълнил с истинско
съдържание мотото на своята
кампания за прием на ученици:
"Ние създаваме светове".

И с оправдана гордост до-
стойно очакват следващата годи-
на, когато се навършват 25 години
от създаването на училището.

ТАНЯ ВЕЛИЧКОВА

ECCE LOGOS!

Писането дори върху етикет за саздърма трябва да бъде отговорно и честно.

Коста В. Костов, "Предисловие", InSpiro 2010; 4: 4-6

InSpiro е списание за респираторна медицина и вдъхновение. Името на списанието е игра на думи – на латински spiro означава "дишам, издишам, замислям се", in-spiratio – "вдъхновение". И така от InSpiro - през Dum spiro spero (докато дишам, надявам се) -достигам до Dum spiro scribo (докато дишам, пиша). И окуражен, продължавам да пиша.

Доцент д-р Коста Василев Костов е бургазлия, завърши немската гимназия, след това - summa cum laude медицина във Варна; сега е ръководител на Клиника по белодробни болести във Военномедицинската академия в София. Негова е мисълта: "Това, което знам със сигурност, е, че светът щеше да е по-сентиментален, ако Адам и Ева бяха бургазлии." Той е председател на Българското дружество по белодробни болести и главен редактор на InSpiro. Всеки брой на списанието започва с предисловие на редактора – през декември 2010 г. той написа: "Няма грозни думи! Има грозен контекст.....като на пример да подредиш следните две думи - нескепен вол... хем вол, хем нескепен. Това е манипулативна глупотевица, защото волът е скопен бик и ако не е скопен, волът си е просто бик."

А за подреждането, гениално го е казал Моцарт - на въпрос, как създава музика, той отговорил: "Много просто. Подреждам наблизно звуци, които се обичат." Сега остава "много простото" за гениите и най-сложното за мен: "подреждане наблизно на думи, които се обичат". "Премахване на излишествата, уплътняването (компресията) е от голямо значение, защото без него дължината на историите сама по себе си би била безполезна" - мисъл на нобелиста Мъри Гел-Ман – директор на Института по плектика в Санта Фе, щата Калифорния, където по-късно пак ще отидем.

Прилагателните, "прилагателните, правят разказа" – казва Габриел Гарсия Маркес.

- Понякога – отвърща му Хорхе Луис Борхес. И - на 25 април 1973 г. в Мадрид в лекцията си "Моята проза" - пояснява: "всички знаем или по-скоро чувстваме, което е най-добрата форма на знанието, че "Дон Кихот" не се състои само от "на низ от думи", написани от Сервантес."

През 1982 г. – няколко дни преди да получи Нобеловата награда - Маркес разказва как "един ден в Буенос Айрес Бор-

хес пресичал улицата и един пешеходец спрял и извикал: "Вие сте Борхес." А Борхес отвърнал: "Понякога."

-Красиво, нали! – казва Маркес.

Ессе Logos! (перифраза на Ессе Номо! - Иоан 19:5). Първоначалното значение на "Логос" е "дума", по-късно става "мисъл, разум, понятие, наука". "В началото бе Слово, и в Словото бе Бог, и Бог бе Слово... – това са първите думи, изписани с български букви от Св. Кирил - Константин философ през 855 г." – това е избрала бургазлията Кина Къдрева за мотото на статията си "За азбуката или големият български ход". Възхитително, въпреки че забравяме да се възхищаваме, ние вече хиляда сто петдесет и шест години изписваме мисли и чувства с българската азбука – кирилица!

БУРГАС И БУРГАЗЛИИТЕ

Не на всеки е дадено край море да живее, Манолаки.

Керана Ангелова, "Вътрешната стая"

В една своя статия за нооферата академик Владимир Вер-

ГЕОРГИ ЧАЛДЪКОВ

БУРГАС: САНТИМЕНТАЛНИ ИСТОРИИ

надски (1863–1945) пише: "Ако на всеки човек се даде един квадратен метър и се поставят всички хора един до друг, те не биха заели дори цялата площ на малкото Боденско езеро на границата между Бавария и Швейцария. Останалата повърхност на Земята би останала безлюдна. По този начин цялото човечество, взето заедно, представлява нищожна част от масата на веществото на планетата" – приближаващите седем милиарда човека представляват само 0.000000026 процента от общата биомаса на Земята.

А бургазлиите? – преди 100 години са били около 15 000, сега са 209 615 (и още "толкова" по света). Силата на бургазлиите обаче е свързана не с техния брой, а с разума и сентимента им и стимулираните от тях трудолюбие, свободолубие и бохемство. Всички пътища водят към Бургас (omnes viae Burgas ducunt) - затова започвам с една сентиментална история, стана-

ла преди много години на плажа под Морското казино, където спасител е бил Петко Благоев - Пандира. За да привлече вниманието на аудиторията, той заставал на моста и през рупора викал: "Идвайте, мостът тръгва за Поморие!" А, когато времето е ветровито: "Днес морето е в ремонт и мостът няма да пътува за Поморие." Акустичната енергия на рупора му разтърсвала Централния плаж и Морското казино и както казваше Пандира: "рикошираше в телата на гларусите и мачтите на корабите".

"Големият взрив" на телекомуникациите става обаче извън пределите на бургаския плаж. Той се осъществява със сигнали от устройството на Самюъл Морз, след години наречено "морзов апарат" – на 24 май 1844 г. с изпращането от Вашингтон до Балтимор на текста "Ето какво създаде Бог". През 1897 г. Гулиелмо Маркони прави първото трансатлантическо безжично пренасяне на сигнали от Морзовата азбука - от Корнуол в Англия до Signal Hill в Сейнт Джонс, Канада. Следват великите майстори на информационната глобализация: Бил Гейтс (Microsoft), Стив Джобс (Apple), Тим Бърнърс-Лий (www – world wide web) и момчетата от Хар-

какво създаде Пандира". Днес чрез интернет, Face book, flash mob и други електронни технологии "бургазлиите започват да прослушва цялата Вселена" И както писа Йордан Радичков: "ние се раждаме и живеем в акустичното гърне на времето, населено не само с гласовете на живелите преди нас, но и с ембриона на бъдещето."

"Като отговор на официалното невежество и високомерие.... в София трябва да се ходи с широко отворени очи" – писа архитект Христо Генчев в монографията си "София". Също така – и в Бургас. И за всички да има "гаранции за свободно развитие чрез наличие на достатъчно слънце, чист въздух, обилна вода, комунална чистота и духовно спокойствие - петте урбанистични права на човека".

БУРГАС: JOIE DE VIVRE

Излизам си и тръгвам из Бургас, в пейзажа му от алкохол и блясък...

Христо Фотев

През 1888 г. на разположение на 9 865 бургазлии е имало 155 кръчми, изписани като

„Бургас: Сентиментални истории“, Издателство „МС ООД“, Варна, 2012.

вард, които направиха Face Book: Дъстин Москович, Едуардо Саверин, Крис Хюз и Марк Зукерберг, който бе избран от TIME за Person of the Year 2010.

А рупорът на плажа бе поставен в историческия музей в Бургас – под него пише "Ето

"питиепродавници" в регистрите на Общината – тоест, една кръчма на 63-64 човека. И "няколко тайни комарджийски заведения, гдето се разигравали големи суми и много граждани са били свършено разорени." Това се потвърдило и по време на представянето на пиесата "Из живота на картоигращите", състояло се на "28 септември 1891 г." в гръцкото училище на Бургас – със съдействието на "симпатичния и енергичния кмет Ясен Русалиев". Близко до сцената имало "класна стая, отредена за временен бюфет, който бил нает от един грък. През бюфета се отиваше в друга, по-малка стая, която хитрият

и практичен наемател на бюфета бе обърнал в игрална зала. В средата имаше една голяма елипсообразна маса, покрита със зелено сукно и около нея - десетина стола. Като се почна представлението, направи ми впечатление, че няколко места

от първите редове не бяха заети. Помислихме, че тези места, макар и продадени, хората не са искали или не са могли да дойдат... Един от актьорите, който не бе зает в първото действие, отиде в бюфета. Надниква в съседната стаичка и какво вижда? Около зелената маса насядали няколко души, пред които имало големи купчини златни монети... Значи, представлението беше само маска за прикриване пред домашните си своя гибелен порок!"

В пиесата "Картоигращите" главното действащо лице загубва цялото си състояние "и виждайки безизходното положение на своя семеен живот, решава да тури край на живота си. Тази сцена е толкова силна и покъртителна, че публиката останала скована на място от ужас. Изобщо, пиесата се посрещна добре и направи цял преврат в комарджийските среди. Мнозина от най-отчаяните и страстни картоигращи в Бургас след виждането на тази покъртителна пиеса тържествено се бяха отказали завинаги от този порок, като бяха станали впоследствие много примерни граждани и с отвърщение гледаха на всички хазартни игри." Всичко това е описал големият артист Иван Попов (1865-1966) в книгата си "Миналото на Българския театър. Спомени и документи", отпечатана през 1942 г.

През 1926 г. в Бургас на разположение на 31 389 бургазлии е имало 179 кръчми, 92 кафенета (Гражданския клуб, Руския клуб и Военния клуб ще се появят по-късно) – тоест, една кръчма/ кафене на 115-116 човека. Най-забележителното събитие на кръчмарството в Бургас се случва на 28 август 1938 г., когато министърът на просветата Николай Николаев открива Морското казино – най-посещаваното "училище" на Бургас до 1995 г., след което бе оставено на саморазрушаване. За да възкръсне на 26 и 27 март 2011 г. като Културен център с мултифункционални зали, кръстени на големите бургазлии Александър Георгиев - Коджакафалията, Георги Баев, Христо Фотев и Петя Дубарова.

Кодът на кръчмарския ген на Бургас е заложен през 1879 г. от Нико Попов - първият кмет на града. Тогава в Бургас имало 1 200 къщи и 2 490 жители. Кметът е съветвал "по-будните да отворят повече заведения за масово хранене, които да улесняват и развеселяват хората, за да забравят петвековното робство." Кметът просто е напомнил на бургазлиите: "радвайте се на всичко, което правите" - joie de vivre!

След години в "Есенни любовници" Васил Лаков ще напише: "Клиентите идват и си отиват. Кръчмите остават."

ИЗ ВАРНЕНСКИТЕ ГАЛЕРИИ ПРЕЗ АПРИЛ

СТОИМЕН СТОИЛОВ ВДИГА ИМИДЖА
НА „ГРАФИТ“ С „ОТ ЕСКИЗА
ДО ЗАВЪРШЕНОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ“

65 внушителни работи, по-голямата част специално изрисувани за варненската експозиция, предизвикват размисъл и вдъхновение

Стоимен Стоилов остава неразрывно свързан с Варна. И го доказва. Впечатляващите му произведения обогатиха този път галерия „Графит“.

Идеята за новата експозиция – от 65 картини 45 са специално рисувани за това събитие, показват се за първи път, събужда любо-

“Вълнува ме тъкмо тази възможност да предам с линия състояние, движение, форма, които да звучат самостоятелно. Правя много предварителни рисунки, ескизи към картина, графика или монументална творба. От една страна рисунката в някаква степен е предчувствие за завършена картина. Много често обаче се оказва, че самата тя е абсолютно завършено произведение и напълно развива идеята в нейната пластичност и изразителност.”

разителност. Ето защо през всички тези години, в които откривам и продължавам да откривам и да се възхищавам на изкуството на Стоимен, съм търсил неговите ескизи, рисунки, които са в някаква степен предчувствие за една напълно завършена творба. Защото в тези първи линии, образи, знаци е огромната сила на големия творец, на големия рисуващ.

Настоящата изложба, която носи посланието “От ескиза до завършеното произведение” всъщност показва точно това – майсторството на Стоимен Стоилов на рисуващ и се надявам то да бъде оценено от вас – публиката от ценители, колекционери, приятели”, сподели арх. Жечев.

Идването на Стоимен Стоилов в родната Варна и този път се превърна в празник. В очакване на следваща среща.

Стоимен Стоилов е роден през 1944 г. във Варна. Завършва Националната художествена академия в София през 1972. Той е един от основателите на Международното биенале на графиката – Варна и е част от живота на художествената гилдия в града повече от 40 години, въпреки че след опустошителния пожар в ателието му през 1991 г. се премества да живее във Виена.

Има реализирани над 20 самостоятелни изложби и множество участия в международни форуми, сред които Есенния салон в Париж, Арт Експо, Ню Йорк, САЩ, Биенале на графиката, Сао Паоло, Бразилия.

Носител е на 8 награди, сред които Орден Стара Планина I степен от 2010 г., наградата „Готфрид фон Хердер“ за цялостно творчество от Университета на Виена от 1991г. През 2009 Министерството на културата на Австрия му присъжда титлата „Професор“ за принос към изобразителното изкуство на страната.

Негови произведения са собственост на държавни и частни колекции в България и по цял свят, като Музея на графичното изкуство Албертина, Виена, НХГ – София, Градската художествена галерия – Варна, Националният музей на изкуството, Богота, Националният фонд на съвременното изкуство, Париж, „Колекция Лудвиг“, Аахен, Музей „Пушкин“, Москва, Конгресната библиотека на САЩ, Вашингтон, университетите „Принстън“ и „Йейл“. Правил е самостоятелни изложби в Австралия, Австрия, България, Канада, Чехия, Франция, Германия, Италия, Япония, Люксембург, Норвегия, Португалия, Русия, Словакия, Швеция, Швейцария, Сирия, САЩ и др.

питството, търсенето, размисъла, откритието, за да се стигне до философско прозрение. Човек, дори неизкушен от четката, от молива, спира пред цветните послания на световноизвестния художник, замисля се, търси единение с автора и продължава напред в изживяванията си и в усещането си за жизненост, за богатство надматериално, душевно, носещо свобода.

Цикълът „Кармина Бурана“, рисунките, графиките, другите живописни работи са обединени от стремежа, изцяло постигнат, да се разкрие съвършенството с една линия, да се създаде образ, той да оживее, да отправи послание, което се възприема без посредник. Няма необходимост от слово. Чудото се случва. Като необяснимо прераждане, непрекъснато обновление, развитие. Един свят „От ескиза до завършеното произведение“ е реален в създадената от човек действителност, макар и рамкирана. Изложбата е откровение. За творческия процес. За творческия замисъл. За творческия вървеш. За творческото извисяване.

Стоилов показва преди откритието уникален албум. С негови рисунки. А на белите галерийни стени разказът му за силата на рисунката, ескиза, тяхната изразителност, спонтанност, неочакваност на образите и детайлите продължава.

Това сподели Стоилов и сякаш на шега, а може би изрече своя тайна, допълни – “Идеята, радостта е на върха на молива.”

В част от картините се вижда, че рисунката с линия е изключително сериозен, дълъг и труден процес. Точно това е същината на замисъла. Линията, без прекъсване, се превръща в откровение. Води до цялостна композиция, а тя разкрива философията на завършена картина.

Стоимен Стоилов изпълнява отдавнашното си желание в една изложба да подреди ескизи и завършени картини. Защо? Отговорът на автора, усетът на зрителя се припокриват. Вижда се как се постига завършеността.

Арх. Венелин Жечев е продуцент на изложбата. Интересен е погледът му към експеримента, който се оказва истинско предизвикателство в света на живописиста.

“Винаги, когато гледам рисунките на Стоимен Стоилов към негови картини или монументални творби, откривам една спонтанност на линията, неочакваност на образите и детайлите, които звучат самостоятелно и вълнуват изключително.

Нещо повече, тези рисунки, да ги наречем – ескизи-понякога, дори много често, всъщност са абсолютно завършени и достатъчно ясно и напълно развиват една идея в нейната пластичност и из-

ГХГ “БОРИС ГЕОРГИЕВ”
СЪЗДАДЕ СЪБИТИЕ
С КАРТИНИ
НА СИРАК СКИТНИК

В Градската художествена галерия “Борис Георгиев” се представи изложба с творби на Сирак Скитник от фонда на Художествената галерия „Димитър Добрович“ в Сливен. 36 платна, които можеха да се видят до 6 май. В България изложбата се представя за втори път, първият е в София, в БНР, където той е бил първият директор от 1935 г. до 1943 г.

Според организаторите, а и зрителите потвърждават, че експозицията е едно от съществени събития в галерията.

хме ранни картини от периода на автора в Санкт Петербург и ефирни пейзажни форми от 20-те години на миналия век. Освен пейзажът, друга значима територия за твореца са натюрмортите, футуристичните композиции.

Панайот Христов с псевдонима Сирак Скитник започва художествения си път като символист с декоративни и живописни плоскости. След това става основен представител на краткотрайния български модернизъм през 20-те години на

Сирак Скитник не се показва често. През живота си е правил 2 изложби. Като многостранна личност той и сега, когато предстои да отбележим 130 години от рождението и 70 г. от кончината му, поставя въпроси и предизвиква размисъл.

В тежката следвоенна атмосфера, в едно модерно художествено училище в Санкт Петербург Сирак Скитник не само приема предизвикателствата на действителността, в която се развива, а и дава онази духовна мощ за развитие и утвърждаване на нови идеи, течения, новаторски поглед. Показаните картини разкриват развитието на художника във времето. Видя-

миналия век. По-нататък поема в експресионистична насока. Освен творец Сирак Скитник е бил и много добър художествен критик и поет. Пише статии за българското изкуство в немски и английски списания. Бил е и съредактор на списание „Златотор“.

Негови статии са публикувани в сп. „Везни“, в. „Слово“, сп. „Българска реч“, сп. „Der Sturm“, сп. „The Studio“.

Изложбата показва само едно от лицата на твореца. Но това не е ли оправдан повод за среща с една личност, оставила своята следа през времето

ТАТИНА МЛАДЕНОВА

ИЗ „ПОДБРАНИ ТОСТОВЕ“

Един човек хванал костенурка.
-Закълни се, че няма да направиш от мене гребенчета – помолила го костенурката.
-Зклевам се – казал човекът и направил от нея мастилница.

Да пием за това – винаги да държим на думата си!

В едно ханство живеели много поети. Те бродели по аулите и пеели песните си. Ханът обичал да ги слуша, когато не бил зает с важните държавни работи и с жените си. Веднъж той чул песен, в която се разказвало за жестокостта на хана, за неговата несправедливост и алчност. Ханът се разгневил. Той заповядал да намерят автора на бунтовната песен и да го доведат в ханския дворец. Но това не се оказало толкова просто. Стражите на хана не могли да го открият. Тогава ханът издал заповед да бъдат заловени и доведени в двореца всички поети. Когато всички поети били заловени, ханът отишъл в затвора:

-Нека сега всеки от вас да ми изпее една своя песен!

Всички поети поред запели песни, възхваляващи хана, неговото благородство, доброта и светъл ум, могъщество и сила, величието му, красивите му жени. И един по един поетите получавали своята свобода. Накрая в тъмницата останали само трима поети, които не изпели своя песен. Те били отново заключени в тъмницата и всички помислили, че ханът е забравил за тях. Но след три месеца се върнал:

-Нека сега всеки от вас да ми изпее своята песен.

Единият от тях тутакси запял песен, възхваляваща хана, неговото благородство и могъщество. Ханът заповядал на стражите да пуснат този певец на свобода. Дватамата, които не искали да пеят, били заведени при голяма влада, издигната на площада.

-Скоро вие ще бъдете предани на огъня – казал им ханът. – За последен път ви нареждам: изпейте по една своя песен.

Единият не издържал и запял песен, прославяща могъществото, благородството и доброто сърце на хана. Пял за това, че никога на земята не е имало толкова справедлив и добър владетел.

Освободили и този певец. Останал само един, стражите го завързали за стълба на кладата и запалили огъня. И тогава поетът запял същата онази песен за жестокостта на хана, за неговата несправедливост, коварство и алчност.

-Развържете го бързо и го свалете от огъня! – извикал ханът. – Аз не искам да се лиша от единствения истински поет в тази страна!

Да пием за великото изкуство да говорим истината дори пред лицето на смъртта!

ТУРХАН РАСИЕВ

НА КУЛТУРНИ ТЕМИ

На културния фронт също се умира. Напоследък по-често от глад!

Ние го пращаме на кино, а той се връща от коктейл в театъра.

Молецът на културата все още е конюктурата.

За да се задържиш на върха в литературата трябва да полагаш върховни нелитературни усилия.

Стремежът към литературната слава прилича на летежа на мухите към паяжината в ъгъла.

Когато един хуморист започва да се изявява и като политик – наистина може да предизвиква смях.

Сатирикът се зъби на тиранина, а той го праща на зъболекар.

Под вола теле няма, но телевизионни репортерки – колкото искаш.

Как ще видим светлина в тунела, когато културата ни мъждука?!

Докато ние си тананикахме „Върви народе възродени“, другите народи ни изпревариха!

Най-често неграмотните политици ни четат морал.

Книгите са били прозорец към света. Обаче в България тези прозорци все към задния двор гледат.

Накои като чуят думата култура, веднага се хващат за тълковния речник.

Бомбастичните обещания на политиците, че ще помагат на културата, обикновено излизат къор фишеци.

ГЕОРГИ СЪБЕВ

ПОБРАТИМ на добрия човек

Истина ти казвам...
Искрен ли си,
честен, пряк и точен,
винаги ще си нарочен!

ДЕМОКРАЦИЯТА НАША

Уви,
така стоят нещата!
Родените във клетка,
дори и във от нея,
не разбират свободата...

КОЛЕДНИ ЧУВСТВА

В тази тиха нощ,
свята,
изпадам в умиление
и чувства най-„сладки“,
когато загърмят пиратки.

СРЕДНА КЛАСА

Не,
не сме от вихъра
на времето отнесени.
И не в това ни е
драмата.
Издуха ни вятъра
на промяната...

ПРИЗНАТЕЛНОСТ

Чест и слава Вам,
ветерани!!!
Воювахте за правото,
да кажете някога:
“Този свят е и мой!”
Поклон!...
И какво сега?
Брадва.
Други му се радват,
на света...

- Каква специалност е колегата?
- Масова култура!

ВЛАДИМИР РУСЕВ – МИЧМАНА

ИЗРЕЧЕНИЯ

По-добре да те зачешат с тояга,
отколкото да те зачеркнат с перо!

Видя голата истина и се разгаци!

Обожавам старите снимки.
Колкото са по-стари, толкова по-млад изглеждам.

Преди пишеше оди за любовта...
сега пее песни за свободата!

Говореше с прекъсвания... за
обяд и вечеря!

Раздвоението на личността не
рядко е съпътствано от раздвоение на езика.

Ако нещо е казано добре, то ще
се чуе на много езици... в лош
превод!

Словото може да бъде подвързано,
но не и вързано!

И Владиката гледа голата истина
от кръста надолу.

По-добре да е написано с перо от
гъска, отколкото от гъска с перо!

Кражбата на книги не се наказва,
а за някои от тях трябва да се
награждава!

Направихме в кръчмите библиотеки... и мнозина зарязаха
четенето!

Не е достатъчно да си умен.
Трябра и да знаеш... че си глупак!

И канибалите се очовечиха. Прехранват се с туризъм.

ВАНЯ ДИЧЕВА В ЛЮЛКАТА НА СПОКОЙСТВИЕТО

Спокойна съм! Слушам новините по малкото транзисторче. Говорят за увеличение на цените на тока. Регулаторният орган уж все се бори с монополистите, а цената му вече през зимните месеци е 60 % от доходите ни. Сара Пейлин била най-секси баба в Холивуд; Кейт Мос и Сиена Милер са минали през леглото на новия Джеймс Бонд. Е, това съвсем ме успокоява. Българите луднали по евтини екскурзии до Дубай. Цените били 550 евро. Какво му плащаш? Дали спането в „Бурж ал араб“ или вида на изкуствения Палмов остров? Аз затова съм спокойна, нищо че едни и същи българи излизат по 5-6 пъти в годината извън страната, а другите са закотвени в града или селото си за цял живот. Статистиката ни помага да се чувстваме горди. Тя увеличи и влоговете ни и какво ли още не, затова съм спокойна.

Чувам гласа на приятелката ми, която ме вика отвън. Прозорецът е отворен и аз ще си поговоря с нея през решетките.

-Как си? Защо са ти сложили усмирителна риза? – пита ме тя.
-А ти как дойде до тук?

-На кон – отговаря ми троснато и аз се разсмивам, защото нейното невероятно чувство за хумор ми действа благоприятно. Казвам ѝ:

-Запали ми една цигара, протегни се от коня и я пхъни в устата ми.

-Не пуша! Било вредно за здравето. То стресът е още по-вреден. Без цигара пушачите стават нервни до лудост. Наредиха на собствениците на заведения да направят зали за пушачи и такива за непущачи, а сега казват, че в заведенията няма да се пуши и предишното преустройство ще си е за сметка на собствениците.

В този момент влиза докторът с цигара в уста, изважда я и крясва:

-Защо си на прозореца? Спря ли вече да си мислиш, че си щастлива кокошка?

-Още не съм снесла, докторе, от Брюксел ще питат къде са яйцата ми.

-Добре, добре! – казва той и погледна през прозореца. После вика на приятелката ми да се качва на коня си и да ме остави на спокойствие.

Пътувайте с вестник

Той ще ви отведе в страната на прекрасното. Ще ви достави духовна наслада със своите стихове, разкази, есета, с историческите и публицистични материали, които публикува на страниците си. Всичко това само срещу 6 лева годишен абонамент. 12 броя в годината.

Абонирайте се за вестник “КИЛ”. Каталожен № 2584

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, доц. Людмила Стоянова,

Ангел Дюлгеров, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 14 до 16 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Разград Полиграф ООД

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. “Крале Марко” 11,
тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilittera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна